

CONSILIUL NAȚIONAL AL ORGANIZAȚIILOR DE
PENSIONARI ȘI AL PERSOANELOR VÂRSTNICE

Standardul de viață al familiilor de pensionari și persoane vârstnice din România

Iulie, 2023

Cuprins

I. Introducere.....	2
II. Elemente de metodologia cercetării.....	4
III. Analiza datelor și interpretarea rezultatelor.....	6
3.1. Caracteristicile socio-demografice ale respondenților	6
3.2. Analiza răspunsurilor	8
3.3. Limitele și direcțiile viitoare ale cercetării	31
IV. Concluzii și propuneri.....	32
V. Bibliografie	35
VI. Anexe	36

I. Introducere

La 1 ianuarie 2023, România avea o populație vârstnică de 3.706.321 persoane, ceea ce reprezenta o pondere de 19,5% din populația totală.

Odată cu creșterea constantă a speranței de viață și înaintarea în vârstă a generațiilor mari de baby boom, vârstnicii reprezintă o proporție din ce în ce mai mare a populației. Îmbătrânirea, devenită deja o realitate, urmează să se accelereze în deceniile următoare, având în vedere datele demografice actuale privind speranța de viață mai lungă și rata de fertilitate scăzută. În fața acestor schimbări demografice și a unui mediu economic din ce în ce mai incert, încă din anii 1990 au fost întreprinse reforme succesive ale sistemului de pensii pentru a asigura sustenabilitatea financiară a acestuia. Evoluția nivelului de trai al persoanelor vârstnice este legată în mod deosebit de cea a drepturilor de pensie, care constituie o parte preponderentă a veniturilor acestora.

Din ianuarie 1990 și până în prezent, nivelul de trai al pensionarilor, al cetățenilor de vârstă a treia, a scăzut în mod dramatic, toate indexările acordate fiind cu mult sub creșterea prețurilor la produsele alimentare, ca să nu mai vorbim de majorările substanțiale ale prețurilor la energie electrică, gaze, apă, produse farmaceutice și servicii.

În acest context, studiul de față urmărește prezentarea standardului de viață al familiilor de pensionari și persoane vârstnice din România la nivelul anului 2022, în special, în ceea ce privește condițiile și nivelul de trai al acestora.

Este binecunoscut faptul că standardul de viață al pensionarilor și persoanelor vârstnice din România înclină mai mult spre starea de sărăcie pentru marea majoritate dintre aceștia și de aceea este important ca la finalul acestui studiu să realizăm o diagnoză a nevoilor pensionarilor pentru a facilita accesul acestora la un trai decent. Satisfacția sau insatisfacția declarate de persoanele vârstnice în raport cu diferite domenii ale vieții reprezintă elemente esențiale în evaluarea calității vieții. Standardele decente de viață sunt determinate atât de caracteristicile personale precum experiența de viață, condițiile de trai, nivelul de aspirații, sistemul de valori; cât și de caracteristicile colective, care adeseori sunt influențate de către standardele promovate de societate. De aceea, înainte de a căuta soluții pentru îmbunătățirea calității vieții pensionarilor și persoanelor vârstnice, este necesar să facem legătura între ceea ce gândesc oamenii că este esențial pentru a avea o viață bună și cum trăiesc în prezent.

Ne propunem prin această lucrare să atragem atenția autorităților centrale competente asupra problemelor cu care se confruntă vârstnicii din România, ca aceștia să intervină prin măsuri eficiente de politică publică în vederea îmbunătățirii calității vieții acestei categorii de vârstă din ce în ce mai numeroase.

II. Elemente de metodologia cercetării

Standardul de viață sau nivelul de trai se referă la nivelul de venit, confort și servicii disponibile, caracteristic, mai degrabă, unei societăți sau unui spațiu geografic decât unui individ¹. Nivelul de trai este un aspect economic relevant, deoarece se consideră că contribuie la calitatea vieții unui individ². El este influențat, în general, de parametri obiectivi care se află în afara controlului personal al unui individ, cum ar fi aspectele economice, sociale, politice și de mediu – aspecte pe care un individ le-ar putea lua în considerare atunci când evaluează locul în care să trăiască sau când estimează succesul politicii economice.

Însă, în cadrul studiului de față apelăm la o abordare mai extinsă a conceptului de standard de viață, punând accent atât asupra bunurilor și serviciilor de care poate dispune o persoană (ceea ce numim generic nivel de trai), dar și asupra percepției despre propria viață și stare de satisfacție/insatisfacție.

Actualitatea studiului constă în faptul că acesta analizează standardul de viață al familiilor de pensionari și persoane vârstnice din România, oferind informații relevante asupra modului în care această categorie demografică își duce traiul zilnic în societatea românească.

Scopul principal al acestei cercetări îl constituie descrierea condițiilor de viață obiective, precum și a componentelor subiective ale vieții populației vârstnice din România. Iar, în al doilea rând, ne propunem ca rezultatele obținute în urma analizei datelor să poată contribui la realizarea politicilor destinate îmbunătățirii calității vieții pensionarilor și persoanelor vârstnice.

Obținerea informațiilor a fost realizată prin aplicarea unui chestionar administrat față în față de către conducerea Consiliilor județene ale pensionarilor și persoanelor vârstnice, respectiv al municipiului București. Datele au fost culese pe parcursul lunii februarie 2023, fiind chestionate un număr de 727 persoane din aproape toate județele țării (excepție făcând județul Ilfov).

Chestionarul (a se vedea anexa nr.1) este compus din 26 de întrebări, dintre care 20 sunt cu variante de răspuns de tip închis, două sunt cu variante de răspuns de tip deschis în care subiectul trebuie să-și exprime cât mai fidel și complet opinia și patru întrebări

---

¹ <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/standard-of-living>. Accesat la 9 mai 2023.

² <https://www.investopedia.com/terms/s/standard-of-living.asp>. Accesat la 9 mai 2023.

referitoare la o serie de date ale respondenților cum ar fi: mediul de rezidență, vârsta, starea civilă și nivelul de educație.

Chestionarul a fost aplicat unui grup de subiecți cu vârsta de peste 65 de ani, luarea acestei decizii este motivată de faptul că în literatura de specialitate, precum și în legislația românească, sunt considerate a fi persoane vârstnice cei care au împlinit 65 de ani.

Pentru a îmbunătăți calitatea datelor, din totalul de 727 de chestionare colectate, 106 au fost excluse din cercetare din următoarele motive:

- neprecizarea vârstei de către respondenții care au completat chestionarul administrat;
- neîndeplinirea criteriului de vârstă (65+ de ani);
- și identificarea unor neconcordanțe existente între răspunsurile date de către respondenți la aprecierile făcute privind anumite caracteristici din scala Likert³ și răspunsurile la întrebările deschise din chestionar.

Drept urmare, din cele 727 de chestionare completate au fost luate în considerare doar 621 (a se vedea anexa nr.2).

Răspunsurile participanților la studiu au produs, în urma analizei datelor, o serie de statistici descriptive, care au condus la rezultatele cercetării. Acestea au fost prelucrate statistic în tabele și grafice și ulterior interpretate. Sperăm ca rezultatele și concluziile studiului de față să atragă atenția autorităților și să se concretizeze într-o serie de măsuri și acțiuni destinate îmbunătățirii calității vieții pensionarilor și persoanelor vârstnice din România.

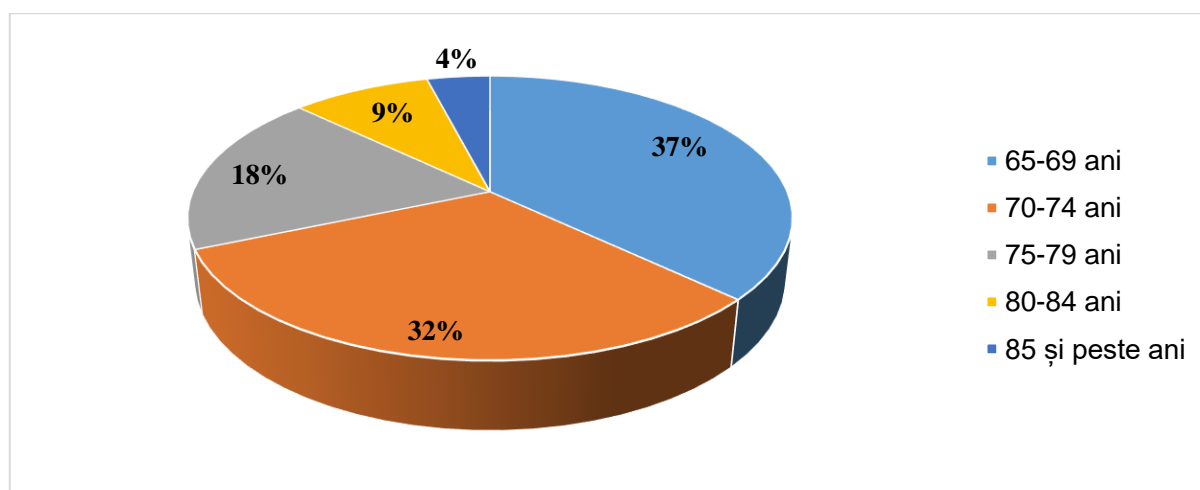
³ Scala Likert este o scală de 5 sau 7 puncte care este utilizată pentru a permite respondenților să exprime cât de mult sunt de acord sau nu cu o anumită afirmație.

III. Analiza datelor și interpretarea rezultatelor

3.1. Caracteristicile socio-demografice ale respondenților

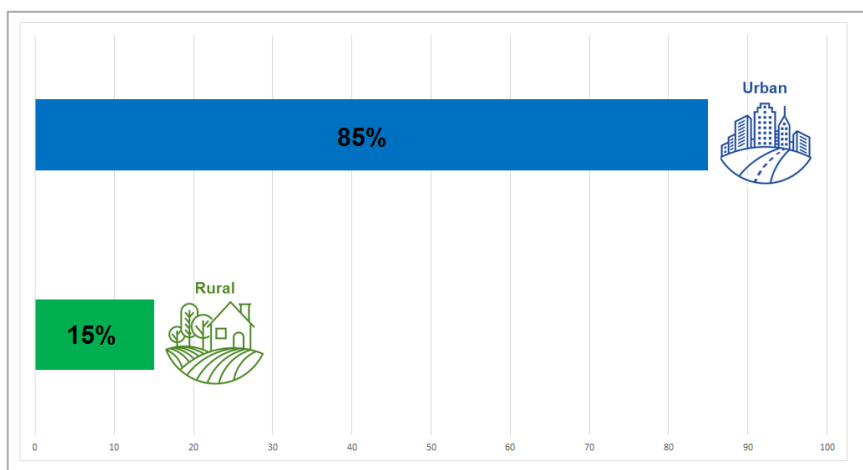
După cum rezultă din Fig. nr. 1, grupa de vârstă care a înregistrat cea mai mare pondere a respondenților din cercetare este *85 de ani și peste* (37%), urmată de celelalte care au înregistrat ponderi mai mici: *70-74 ani* (32%), *75-79 ani* (18%); *80-84 ani* (9%) și *65-69 ani* (4%).

Fig. nr. 1. Distribuția respondenților după grupa de vârstă

În ceea ce privește mediul de proveniență, 85% dintre respondenți (N = 716) trăiesc în mediul urban și 15% în cel rural (Fig. nr. 2). De asemenea, au fost înregistrate și 11 non-răspunsuri.

Fig. nr. 2. Distribuția respondenților după mediul de proveniență

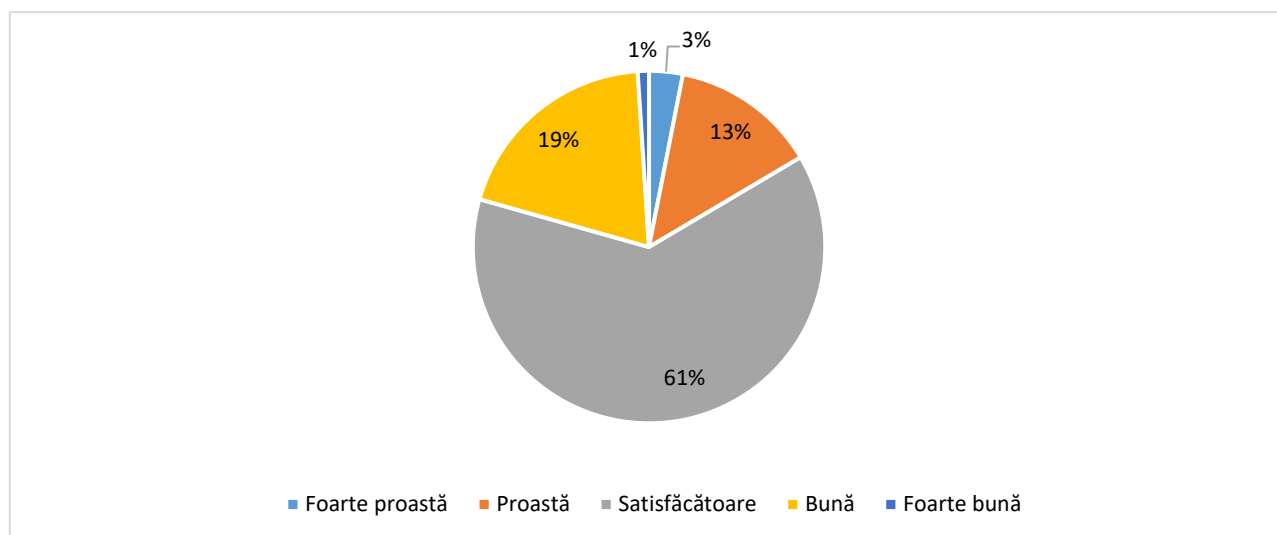

Procesul de îmbătrânire și boala deteriorează calitatea vieții a persoanelor vârstnice. În acest sens, există studii care au relevat faptul că există o relație strânsă între creșterea vârstei și calitatea vieții, în care calitatea vieții a devenit semnificativ mai proastă pe domenii de sănătate fizică și mintală, autonomie, activități trecut-prezent-viitor și participarea socială a persoanelor vârstnice. De asemenea, categoria socio-demografică „stare civilă” are un impact puternic asupra calității vieții persoanelor vârstnice, fiind descrisă, de regulă, ca fiind una mai bună. Într-un studiu⁴, s-a constatat că 57% dintre persoanele vârstnice căsătorite respondente au o calitate a vieții mai bună comparativ cu cei care erau singuri, divorțați sau văduvi.

Percepția stării de sănătate este determinată de mai mulți factori, dar, în general, poate fi considerată drept un indice al bunăstării, precum și al sănătății fizice și mintale a populației.

În studiul nostru, starea de sănătate autoevaluată a fost determinată pe baza a 5 variante de răspuns (foarte proastă, proastă, satisfăcătoare, bună și foarte bună) ale întrebării "Cum ați caracteriza starea dvs. de sănătate?".

Fig. nr. 3. Autoevaluarea stării de sănătate a respondenților

Conform datelor studiului, majoritatea respondenților au declarat starea de sănătate ca fiind satisfăcătoare (61%), în timp ce doar 19% dintre ei au declarat-o ca fiind bună, 13%

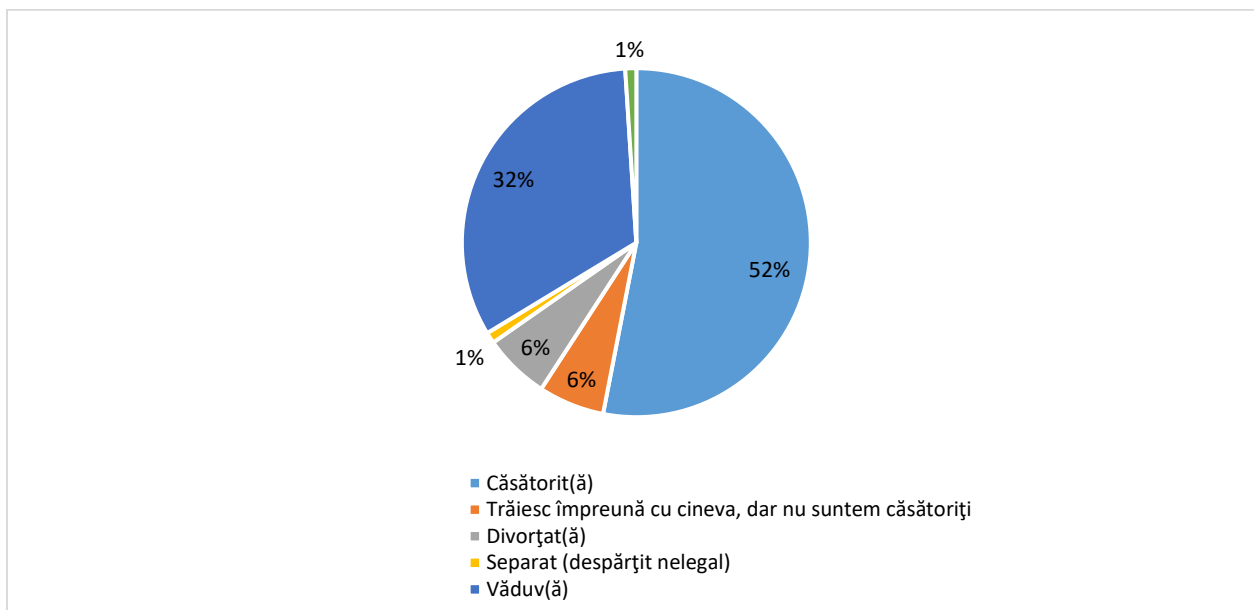
---

⁴ Juanita, Juanita et all. Health related quality of life of Indonesian older adults living in community. *Enfermería Clínica*, Vol. 32, Supliment 2, 2022, p. S74. Disponibil la adresa: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1130862122000845>. Accesat: 29.06.2023

- proastă, 3% - foarte proastă și 1% - foarte bună. De asemenea, și aici a fost înregistrat un procent redus de non-răspunsuri (3%).

Fig. nr. 4. Distribuția respondenților după starea civilă

Starea de sănătate a respondenților este semnificativ influențată de starea civilă a acestora. Rezultatele studiului nostru au arătat faptul că puțin mai mult de jumătate dintre respondenți sunt căsătoriți (52%), 32% sunt văduvi, 6% trăiesc împreună cu cineva, dar nu sunt căsătoriți, 6% divorțați, 1% separați (despărțiți nelegal) și 1% necăsătoriți și fără a locui cu un partener (Fig. nr. 4). Prin urmare, se observă o strânsă corelație pozitivă între starea de sănătate declarată de vârstnicii respondenți și starea lor civilă, ceea ce întărește concluzia studiului de mai sus și anume: persoanele vârstnice căsătorite respondente, care au declarat starea de sănătate ca fiind satisfăcătoare (61%) și bună (19%), sunt mai înclinate, în general, în a atinge o calitate mai bună a vieții alături de partener.

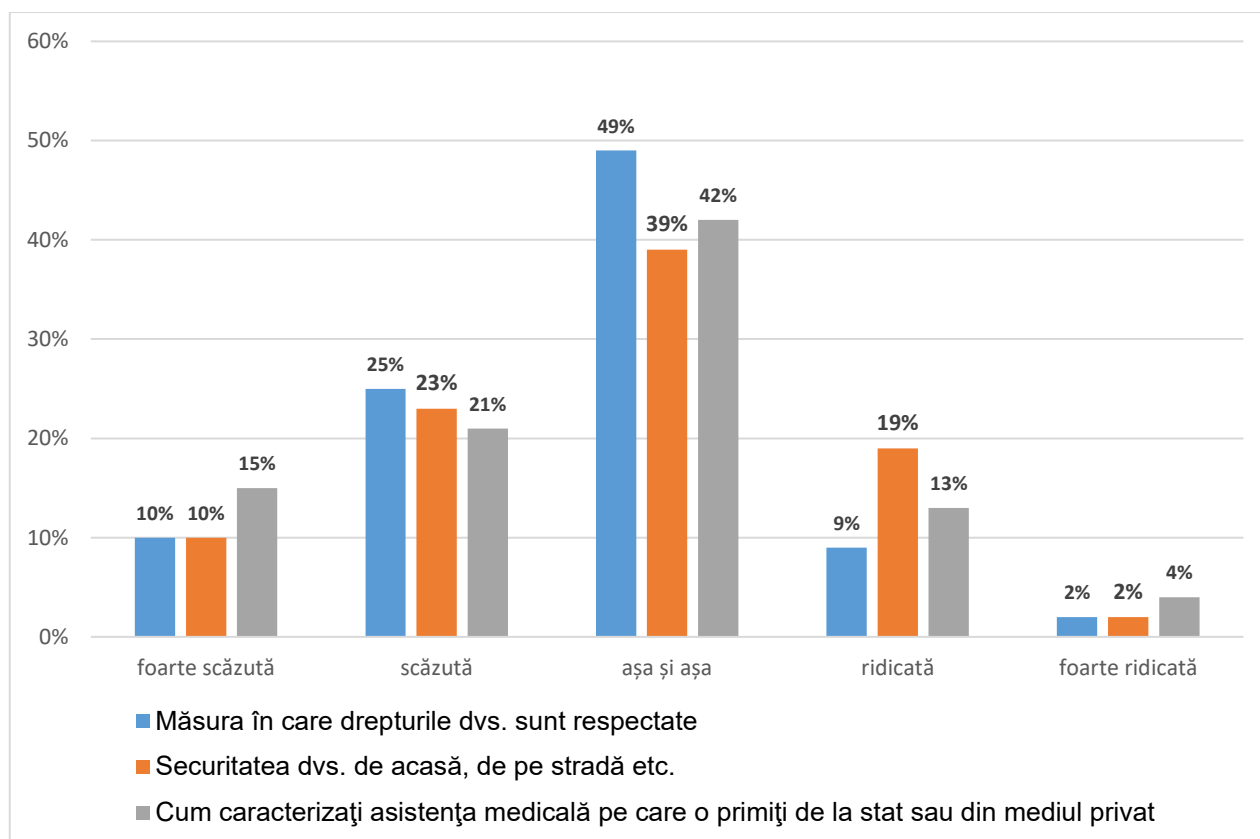
3.2. Analiza răspunsurilor

Pentru a oferi o imagine de ansamblu a problemelor cu care se confruntă persoanele vârstnice și, de asemenea, a îmbunătăți validitatea chestionarului, au fost folosite diferite tipuri de scale. Cel mai des utilizată în chestionarul nostru este scala Likert cu 5 categorii de răspuns. Răspunsurile respondenților pot fi astfel evaluate obiectiv și statistic atunci când scopul cercetării este măsurarea percepțiilor și atitudinilor acestora pe diverse problematice.

La prima întrebare din chestionar, participanții la studiu au fost rugați să evalueze măsura în care drepturile lor sunt respectate, se simt în siguranță pe stradă sau acasă și cum ar caracteriza asistența medicală primită din părea statului sau cea din mediul privat.

Aprecierea de ansamblu a respondenților față de cele trei afirmații⁵ a fost evaluată pe o scală Likert de la 1 - foarte scăzută la 5 - foarte ridicată.

Fig. nr. 5. Autoevaluarea a trei aspecte identificate, conform răspunsurilor participanților

Potrivit datelor analizate, la prima afirmație, 49% dintre persoanele vârstnice chestionate au o părere neutră despre măsura în care le sunt respectate drepturile, urmate de cei care își apreciază drepturile ca fiind respectate într-o măsură scăzută (25%) sau foarte scăzută (10%). Astfel, putem afirma că aproape jumătate din cei chestionați consideră că drepturile lor uneori sunt respectate, alteleori nu, ceea ce îi menține într-o stare de incertitudine dacă vor beneficia de acestea sau nu.

În ceea ce privește starea de securitatea resimțită de aceștia fie că este acasă sau pe stradă, persoanele vârstnice care au participat la studiu se află, din nou, într-o stare de

⁵ Pentru fiecare din cele trei afirmații au existat și non-răspunsuri - 5% pentru afirmația a, 7% pentru afirmația b și 5% pentru afirmația c.

incertitudine – 39% dintre aceștia optând pentru o variantă neutră de răspuns - „așa și așa”, urmași de cei 23% care se simt în siguranță într-o măsură scăzută și cei 19% care resimt un nivel ridicat al securității.

Atunci când vine vorba de a caracteriza asistența medicală primită fie de la stat sau din mediul privat, respondenții se află într-un impas în a o cataloga cumva și optează pentru varianta trei de răspuns – o varianta de mijloc prin care, de fapt, nu spun că este bună, dar nici slabă. Totuși, există o tendință predominant generală în rândul respondenților noștri de a alege ca răspuns categoria de mijloc din scală, arătându-se indeciși.

O pondere de 21% dintre persoanele vârstnice chestionate au apreciat că asistența medicală primită este una de o calitate scăzută, 15% ca fiind foarte scăzută, 13% ridicată și doar 4% foarte ridicată. Prin urmare, putem afirma că pensionarii și persoanele vârstnice participante la studiul nostru consideră că primesc îngrijiri medicale de o calitate scăzută.

La cea de-a doua întrebare, participanții la chestionar au fost rugați să identifice principalele probleme cu care se confruntă familiile de pensionari și vârstnicii din țara noastră în prezent.

Rezultatele din Fig. nr. 6 arată că principala problemă cu care se confruntă pensionarii și vârstnicii români este lipsa banilor (19% dintre cei chestionați au indicat această problemă), urmată de problemele de sănătate personale sau ale rudelor/prietenilor (16%), precum și de cele privind calitatea asistenței medicale primite (14%), relevând faptul că principala problemă, care poate afecta, în consecință, și sfera sănătății, este cea financiară.

Rezultatele studiului nostru fiind confirmate și de către datele publicate în lucrarea „*Coordonate ale nivelului de trai în România în 2021*” de către Institutul Național de Statistică, unde rezultă că veniturile medii nete ale unei gospodării de pensionari, la nivelul anului 2021, erau de 2.941,7 (84,4% pondere în venituri totale) ⁶ ceea ce înseamnă că acestea sunt insuficiente pentru traiul de zi cu zi al familiilor de vârstnici și pensionari, raportat la nevoile lor și la condițiile socio-economice actuale.

În urma analizării datelor colectate cu ajutorul chestionarului nostru, sărăcia și poluarea mediului sunt următoarele probleme identificate ca importantă, ambele având un

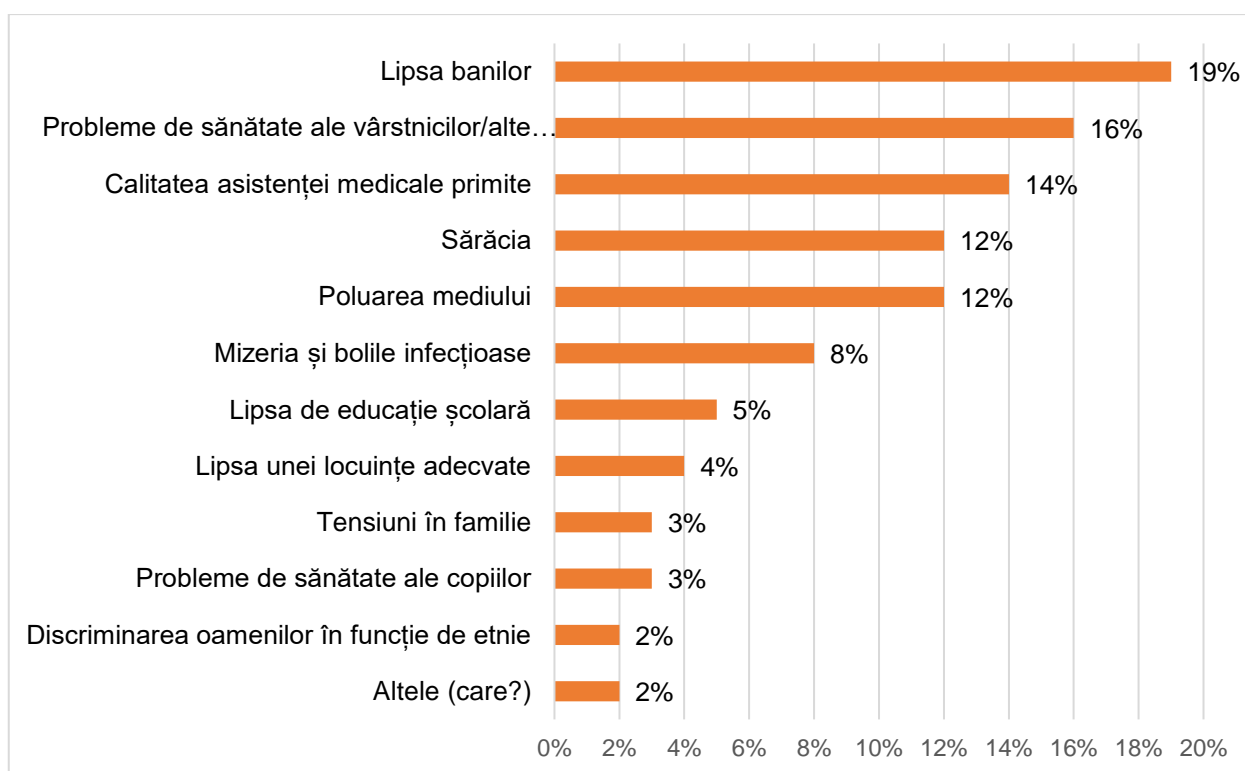
---

⁶Institutul Național de Statistică (2022). *Coordonate ale nivelului de trai în România. Veniturile și consumul populației în anul 2021*, p. 44. Disponibil la: https://insse.ro/cms/sites/default/files/field/publicatii/coordonate_ale_nivelului_de_trai_in_romania_2021.pdf. Accesat la 06.06.2023.

procentaj de 12%. Acest lucru subliniază problemele de natură economică cu care se confruntă familiile de vârstnici și pensionari, respectiv modul în care administrația publică gestionează problemele ecologice.

O pondere mai mică o au mizeria și bolile infecțioase (8%), lipsa educației școlare (5%), lipsa unei locuințe adecvate (4%), tensiuni în familie și problemele de sănătate ale copiilor (3%), discriminarea oamenilor pe criterii de etnie (2%) și altele (2%), printre care vârstnicii și pensionarii care au participat la chestionar au identificat: creșterea prețurilor, corupția, lipsa implicării statului român în problemele pensionarilor, izolarea pensionarilor singuri, îngrijirea pensionarilor bolnavi din mediul rural, alcoolismul, discriminarea și marginalizarea, lipsa locurilor de muncă și lipsa de respect din partea tinerilor.

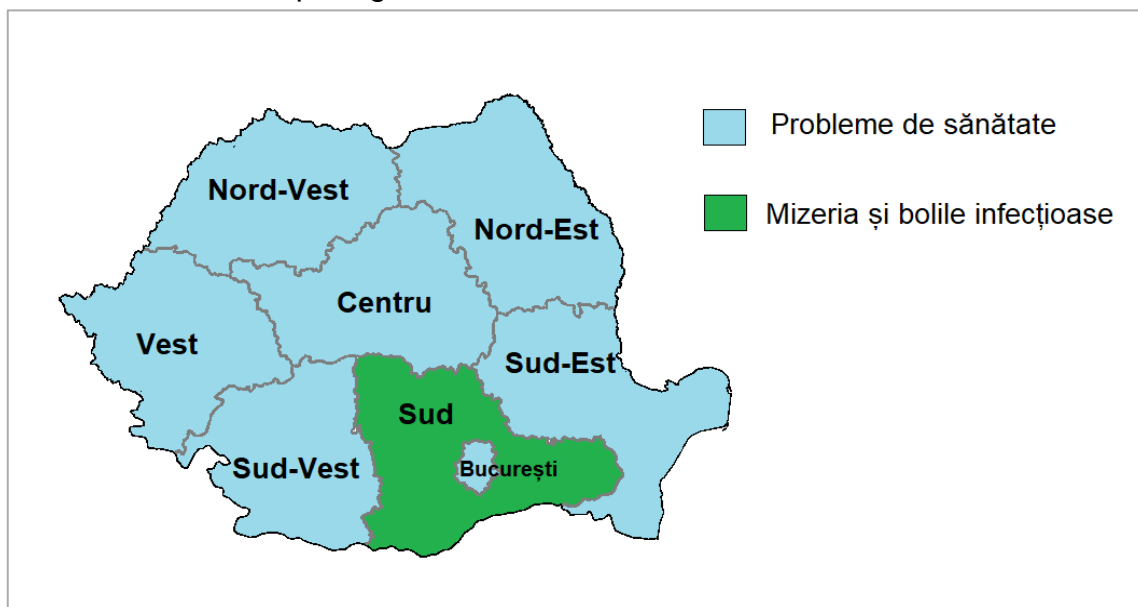
Fig. nr. 6. Principalele probleme ale familiilor de pensionari și vârstnici în România actuală

Dacă la întrebarea anterioară respondenții au fost rugați să indice care consideră că sunt problemele cu care se confruntă familiile de pensionari din România la modul general, la întrebarea 3 din chestionar aceștia au fost nevoiți să indice neajunsurile pe care le resimt în propria familie. Astfel, putem observa că la nivel personal aceștia au alte opinii, indicând ca principală problemă starea de sănătate (21%), urmată de mizeria și bolile infecțioase (17%), sărăcia (16%) și tensiunile în familie (10%).

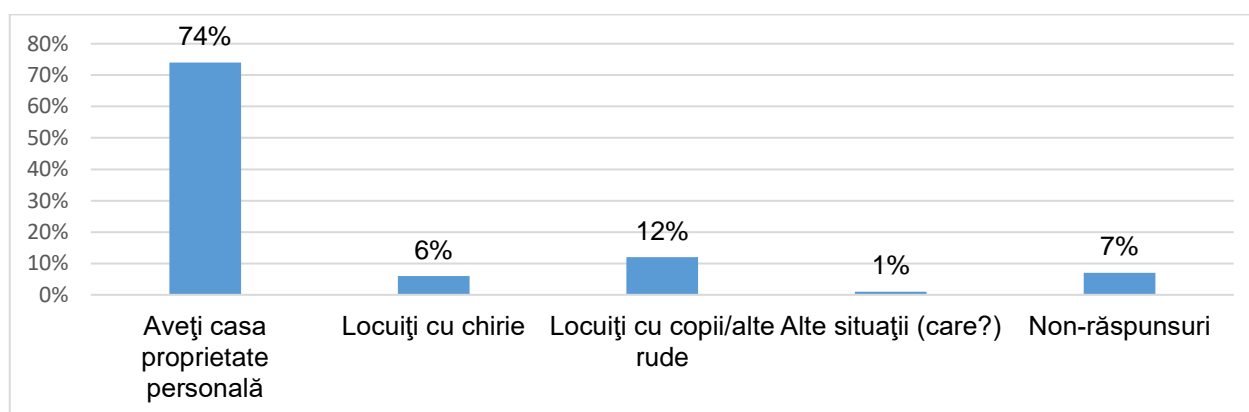
Dacă privim Fig. nr. 7, putem observa că respondenții din regiunea Sud-Muntenia sunt singurii care afirmă că principala problemă cu care se confruntă familia lor este mizeria și bolile infecțioase (18%), pe locul secund aflându-se la egalitate (16%) problemele de sănătate și sărăcia.

Fig. nr. 7: Principala problemă autodeclarată cu care se confruntă familiile de pensionari și vârstnici, pe regiuni de dezvoltare

Conform datelor INS, în anul 2020 regiunea Sud-Muntenia ocupa locul 4 (Teleorman, Ialomița, Călărași, Giurgiu) din cele 10 locuri în topul județelor cu cel mai mic PIB pe cap de locuitor din România, ceea ce poate fi o explicație pentru răspunsurile date de către participanții la studiu. Un alt motiv îl poate constitui și faptul că, potrivit INS, în regiunea Sud-Muntenia se află și județul cu cea mai vârstnică populație din România, vârsta medie a populației din Teleorman fiind de 46,3 ani.

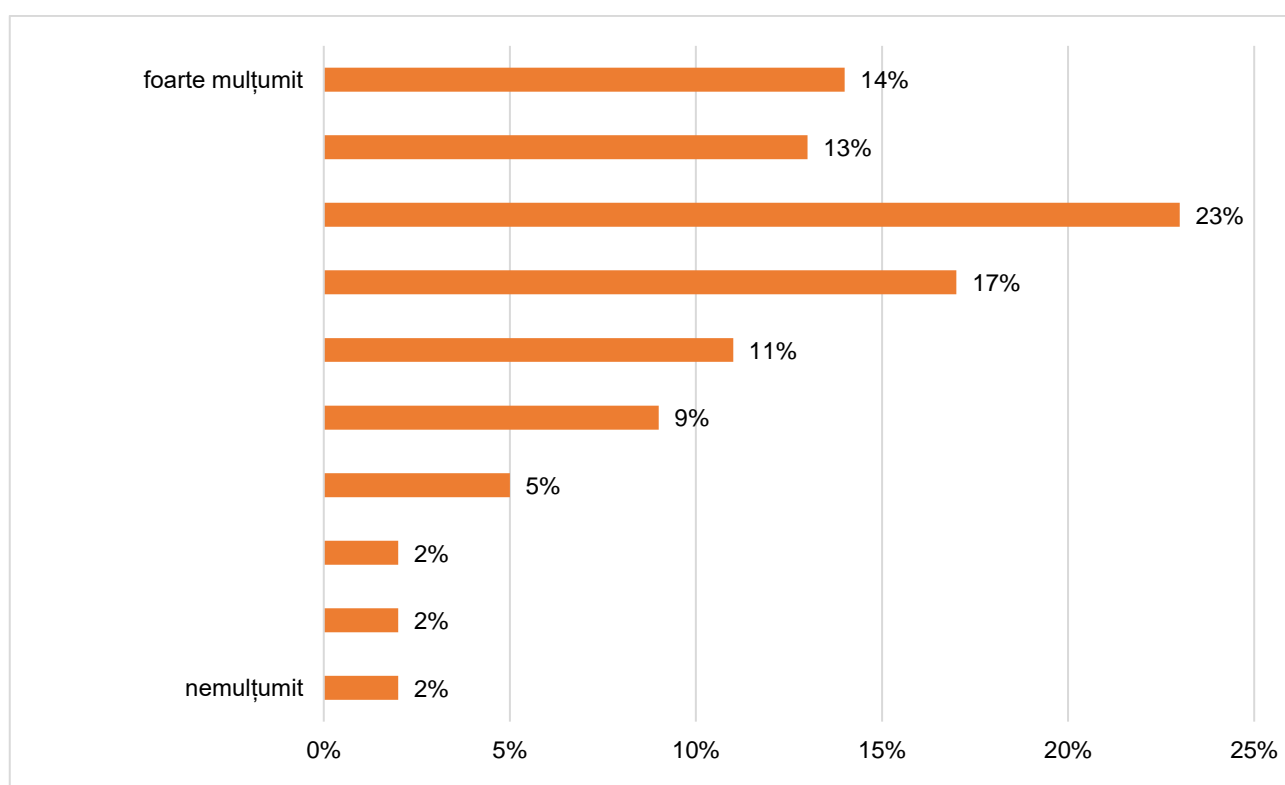
Fig. nr. 8. Situația familiilor de pensionari respondente privind statutul locuinței lor

Locuința este una din nevoile de bază ale populației, iar accesul la aceasta reprezintă un factor important de menținere și îmbunătățire a calității vieții. Potrivit Fig. nr. 8, observăm că 74% dintre familiile de pensionari chestionate trăiesc într-o casă proprietate personală, 12% locuiesc cu copii sau alte rude, doar 6% locuiesc cu chirie, iar 1% locuiesc într-un cămin de batrâni. Ponderea non-răspunsurilor la această întrebare a fost de 7%.

În ceea ce privește gradul de satisfacție privind locuința, pe o scală de la 1 la 10, 14% dintre respondenți se declară *foarte mulțumiți*, 13% se declară *mulțumiți*, iar 23% se declară *relativ mulțumiți*. La polul opus, 2-5% dintre pensionarii chestionați sunt *nemuțumiți* sau *mai puțin nemuțumiți* de propria locuință (a se vedea Fig. nr. 9). S-a înregistrat, de asemenea, și la această întrebare, un procent redus de non-răspunsuri (2%).

Fig. nr. 9. Gradul de satisfacție privind locuința respondenților

Elementele care definesc mulțumirea românilor față de locuință sunt, în principal, cele care contribuie la menținerea căldurii, cum sunt geamurile, izolația și materialele din care sunt construite locuințele (cărămidă, BCA, beton armat, lemn, piatră etc). Alte aspecte care contribuie la creșterea gradului de satisfacție sunt: dotarea locuinței cu utilități precum instalație electrică, apă curentă, canalizare, baie.

Conform datelor INS, în anul 2022, cea mai mare discrepanță între mediile de rezidență în ceea ce privește utilitățile prezentate anterior, se înregistrează la dotarea cu

canalizare (96,66% din locuințele noi situate în mediul urban au canalizare față de 77,29% în mediul rural).⁷

La polul opus, românii care se declară nemulțumiți sunt cei care trăiesc în locuințe cu suprafețe mici, supraaglomerate sau ale căror case sunt construite din paiantă, chirpici și bolțari de beton. Mărimea locuințelor, exprimată prin suprafața medie locuibilă ce revine pe o locuință, a crescut în toate regiunile de dezvoltare. Potrivit Fondului de Locuințe, cea mai mare suprafață medie locuibilă pe o locuință s-a înregistrat în regiunile București – Ilfov (53 mp) și Vest (51,4 mp), iar cea mai mică în regiunea Sud – Vest Oltenia (45,4 mp).

De asemenea, gradul de nemulțumire se mai reflectă și în grijile familiilor de pensionari care sunt legate, pe de o parte, de costurile de reparații și întreținere, și, pe de altă parte, de costurile crescânde ale facturilor la energie electrică și încălzire.

Veniturile și consumul în familiile de pensionari reprezintă componente esențiale în analiza calității vieții. În ceea ce privește întrebarea din chestionar „Considerați că veniturile pe care le aveți vă sunt suficiente pentru un trai decent”, 53% din respondenți consideră că veniturile realizate nu îndeplinesc standardele unei vieți satisfăcătoare, pe când doar 27% din pensionari sunt de părere că veniturile acoperă nevoile pe care aceștia le au⁸ (Fig. nr. 10). În acest sens, răspunsurile sunt similare cu cele obținute în urma altor studii din domeniu. Conform datelor INS furnizate în lucrarea „Coordonate ale nivelului de trai în România 2021”, nivelul veniturilor din gospodăria este foarte scăzut raportat la cheltuielile care trebuie făcute pentru satisfacerea nevoilor de consum. Mai mult, 74,1% din familiile de pensionari pot face față cheltuielilor cu venitul realizat, în timp ce 25,9% nu pot realiza acest lucru.⁹

În cadrul aceleași anchete INS, sunt relevate principalele destinații de cheltuieli efectuate în cadrul gospodăriilor din România în anul 2021. Astfel, în ansamblul gospodăriilor, cheltuielile pentru consumul alimentar au înregistrat o pondere de 36,5% din totalul cheltuielilor de consum, pe când ponderea cheltuielilor pentru mărfuri nealimentare a fost de 39,2% în cheltuielile totale de consum. Mai mult, cheltuielile pentru plata serviciilor dețin o pondere de 24,3% în totalul cheltuielilor.¹⁰

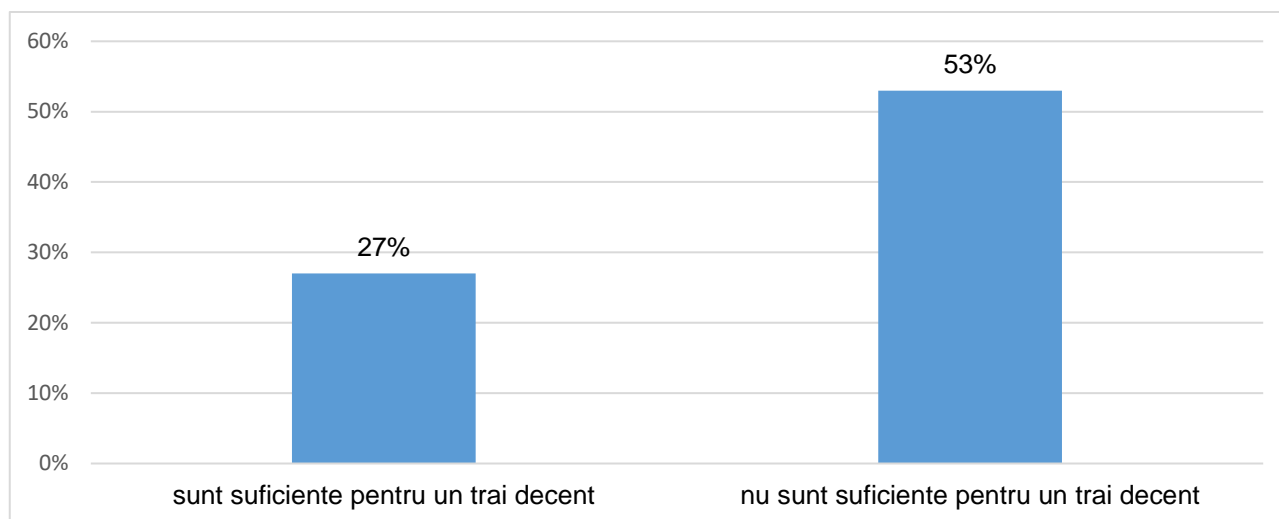
⁷ Institutul Național de statistică. *Fondul de locuințe: anul 2022*, p.13. București, 2023. Disponibil la adresa: https://insse.ro/cms/sites/default/files/field/publicatii/fondul_de_locuinte_2022.pdf. Accesat la data 30.05.2023.

⁸ Analiza statistică a răspunsurilor a fost realizată neluându-se în considerare cei 20% dintre respondenți, care au refuzat să răspundă la această întrebare.

⁹ *Ibidem*, p. 45.

¹⁰ *Ibidem*, p. 54.

Fig. 10. Autoevaluarea veniturilor familiilor de pensionari considerate a fi sau nu suficiente pentru un trai decent

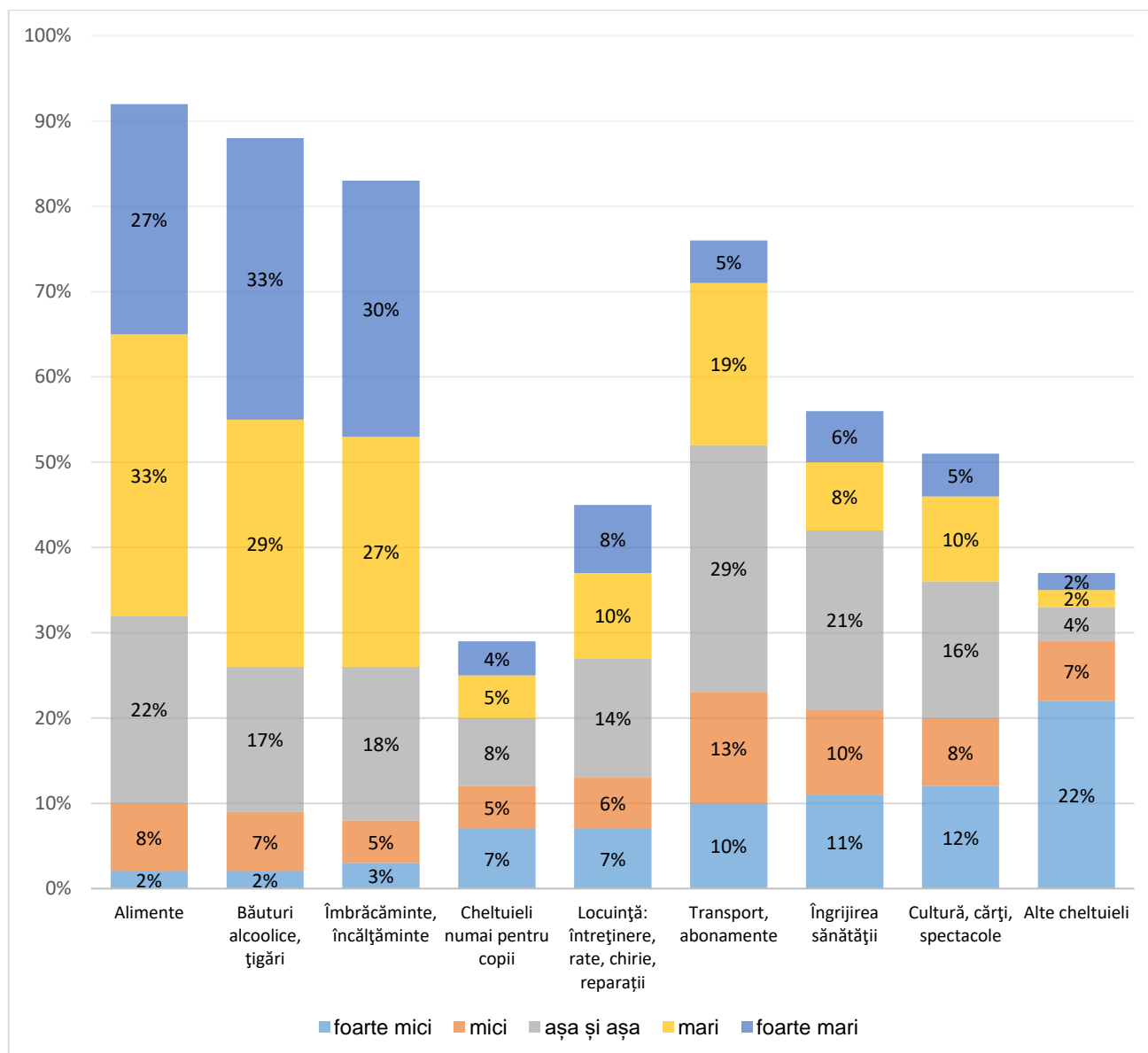
În Fig. nr. 11, sunt prezentate cheltuielile periodice din familiile de pensionari, conform aprecierilor subiective ale respondenților din analiza noastră. Din reprezentarea grafică, alimentele, băuturile alcoolice și țigările, respectiv încălțăminte și îmbrăcăminte sunt categoriile care înregistrează cele mai mari ponderi în viziunea pensionarilor privind cheltuielile mari și foarte mari. Apoi, se poate observa că transportul reprezintă o altă componentă percepută ca fiind costisitoare (19%, respectiv 5% din pensionari declară cheltuieli mari și foarte mari, în timp ce 29% consideră că aceste cheltuieli sunt moderate). Mai mult, cheltuielile privind locuința, respectiv costurile privind ratele, chiria și întreținerea, dar și costurile pentru reparațiile din casă sunt percepute ca fiind foarte mari de 8% din pensionari, mari de 10% din aceștia, în timp ce 14% din persoanele chestionate consideră că aceste cheltuieli sunt „așa și așa”.

În ceea ce privește cheltuielile percepute în domeniul sănătății, acestea sunt mai scăzute în raport cu celelalte categorii menționate mai sus (8% declară că acestea sunt mari și 6% foarte mari). Acest lucru se poate explica prin faptul că persoanele vârstnice beneficiază de servicii publice de sănătate care sunt integrate în sistemul asigurărilor sociale. Aceeași tendință se înregistrează și în cazul cheltuielilor destinate sectorului cultural, persoanele de 65 de ani și peste beneficiind de anumite reduceri și gratuități.

O categorie specială de cheltuieli percepute în cadrul familiilor de pensionari sunt cele destinate exclusiv copiilor. Conform graficului, cheltuielile numai pentru copii sunt percepute ca mici (7%) și foarte mici (5%). Cu toate acestea, această componentă descrisă a înregistrat și cele mai multe non-răspunsuri în cadrul chestionarului - 71% NC/NR.

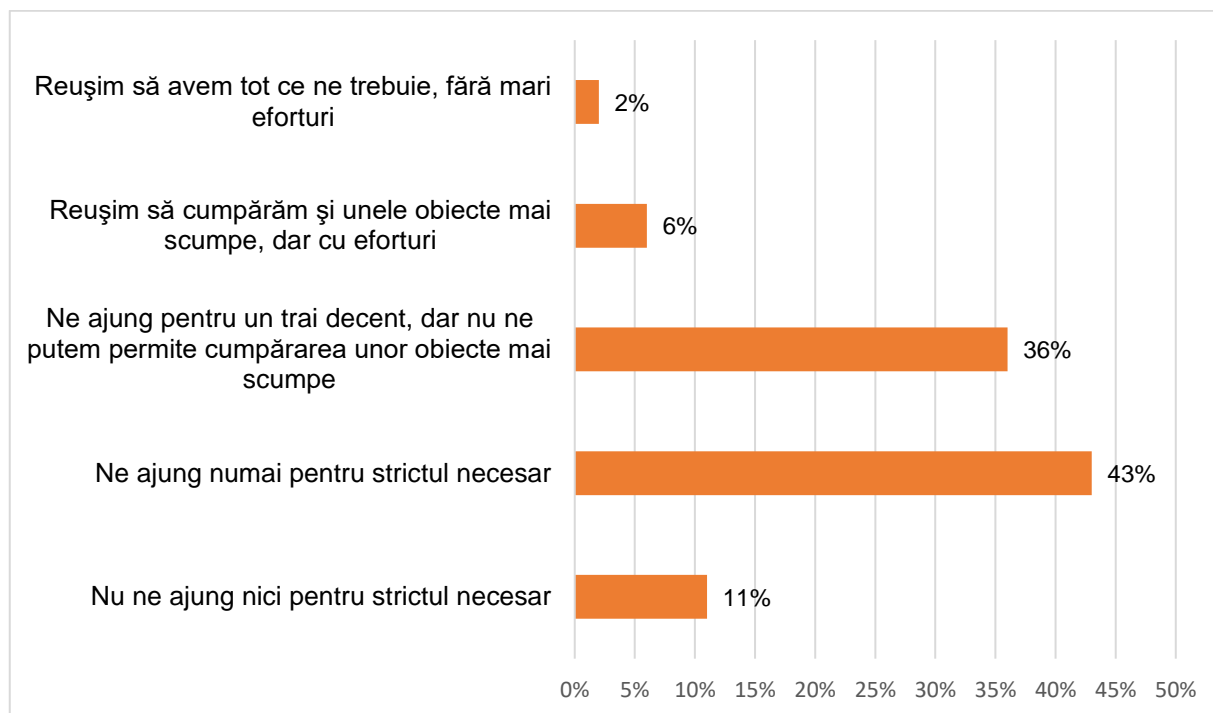
Fig. nr. 11. Aprecierea cheltuielilor periodice de către respondenți

La întrebarea cu numărul 8 din chestionar (Fig. nr.12), respondenții au fost rugați să aprecieze cheltuielile în raport cu veniturile pe care le au.

Răspunsul majoritar indică faptul că pensionarii pot cumpăra doar strictul necesar cu veniturile pe care le dețin (43%). Următorul răspuns, în ordinea procentelor, arată, de asemenea, faptul că pensionarii nu pot cumpăra obiecte mai scumpe, fiind nevoiți să se rezume doar la strictul necesar (36%). Numai 2% din totalul respondenților afirmă că își pot permite achiziționarea unor lucruri mai scumpe, însă acest procent indică o excepție, tendința fiind ca aceștia să își limiteze cumpărăturile în funcție de bugetul pe care îl dețin (care nu le permite să își cumpere altceva decât strictul necesar).

Fig. nr. 12. Autoestimarea veniturilor totale ale familiei de pensionari în raport cu necesitățile

Potrivit Fig. nr. 12, se poate concluziona faptul că o categorie mare de pensionari nu poate să achiziționeze decât strictul necesar (43%). Rezultatele studiului Institutului Național de Statistică, „Coordonate ale nivelului de trai din România în 2021” prezintă veniturile totale ale unei gospodării de pensionari în anul 2021 era de 3487,4 lei, iar cheltuielile de 2949,2 lei. Prin urmare, aceste venituri se dovedesc a fi suficiente doar pentru subzistență, alte necesități (asigurarea îngrijirii medicale, achiziționarea altor bunuri necesare unui trai decent etc.) neputând fi îndeplinite de majoritatea pensionarilor.

În ceea ce privește cheltuielile alimentare (Fig. 13), de asemenea, procentajul cu cea mai mare pondere (58%) arată faptul că veniturile medii lunare nu permit achiziționarea altor bunuri alimentare decât cele strict necesare. 12% afirmă faptul că uneori nu pot cumpăra nici măcar strictul necesar, indicând o problemă în ceea ce privește veniturile obținute de pensionari. Tot cu un procent de 12%, răspunsurile arată că sunt situații în care aceștia își pot cumpăra și altceva în afară de strictul necesar. Numai 1% din cei chestionați afirmă faptul că, în ceea ce privește cheltuielile alimentare, veniturile sunt orientate către achiziționarea alimentelor pentru copiii/nepoți, neglijându-și din acest punct de vedere familia.

Fig. nr. 13. Aprecierea consumului alimentar de către respondenți

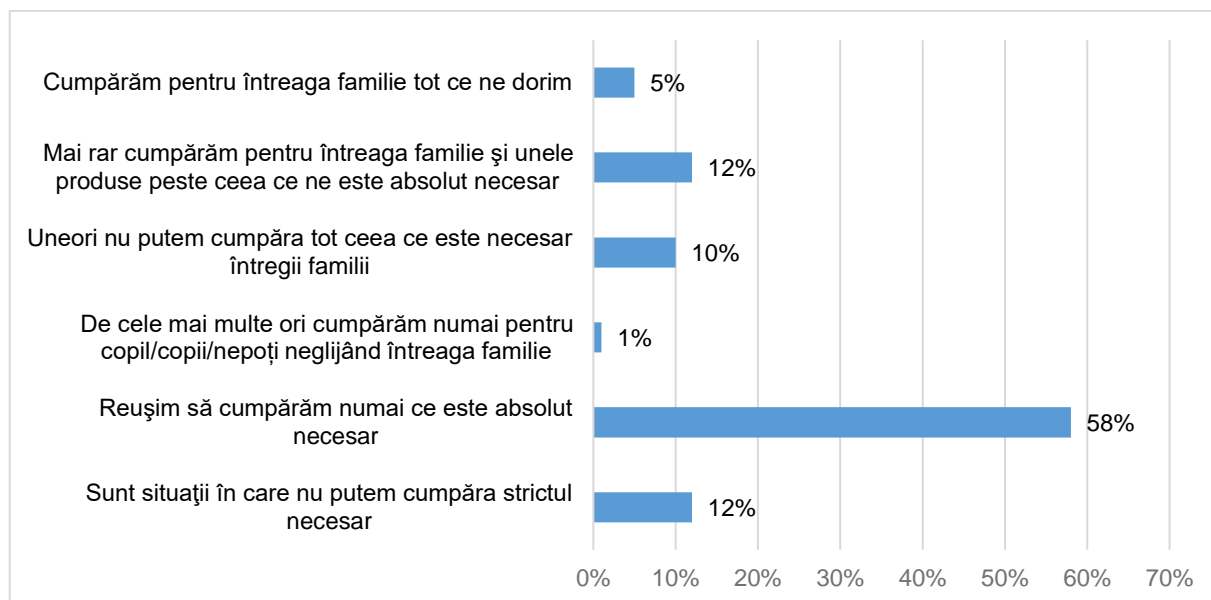
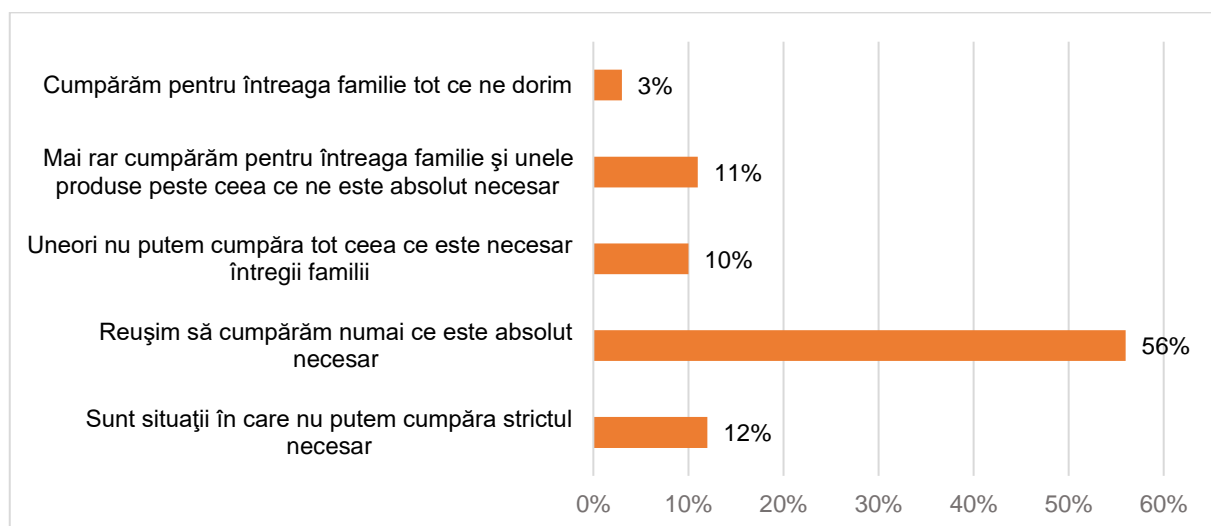

Fig. nr. 14 indică aprecierea cheluielilor non-alimentare: 56% dintre răspunsuri arată faptul că majoritari sunt pensionarii care își pot cumpăra doar ceea ce este absolut necesar, 10% nu pot cumpăra mereu ceea ce este absolut necesar, iar numai 3% pot cumpăra tot ce își doresc pentru întreaga familie. Drept urmare, pentru Fig. nr.12-14, a fost consemnat un număr scăzut de non-răspunsuri (2%, 2% și 8%).

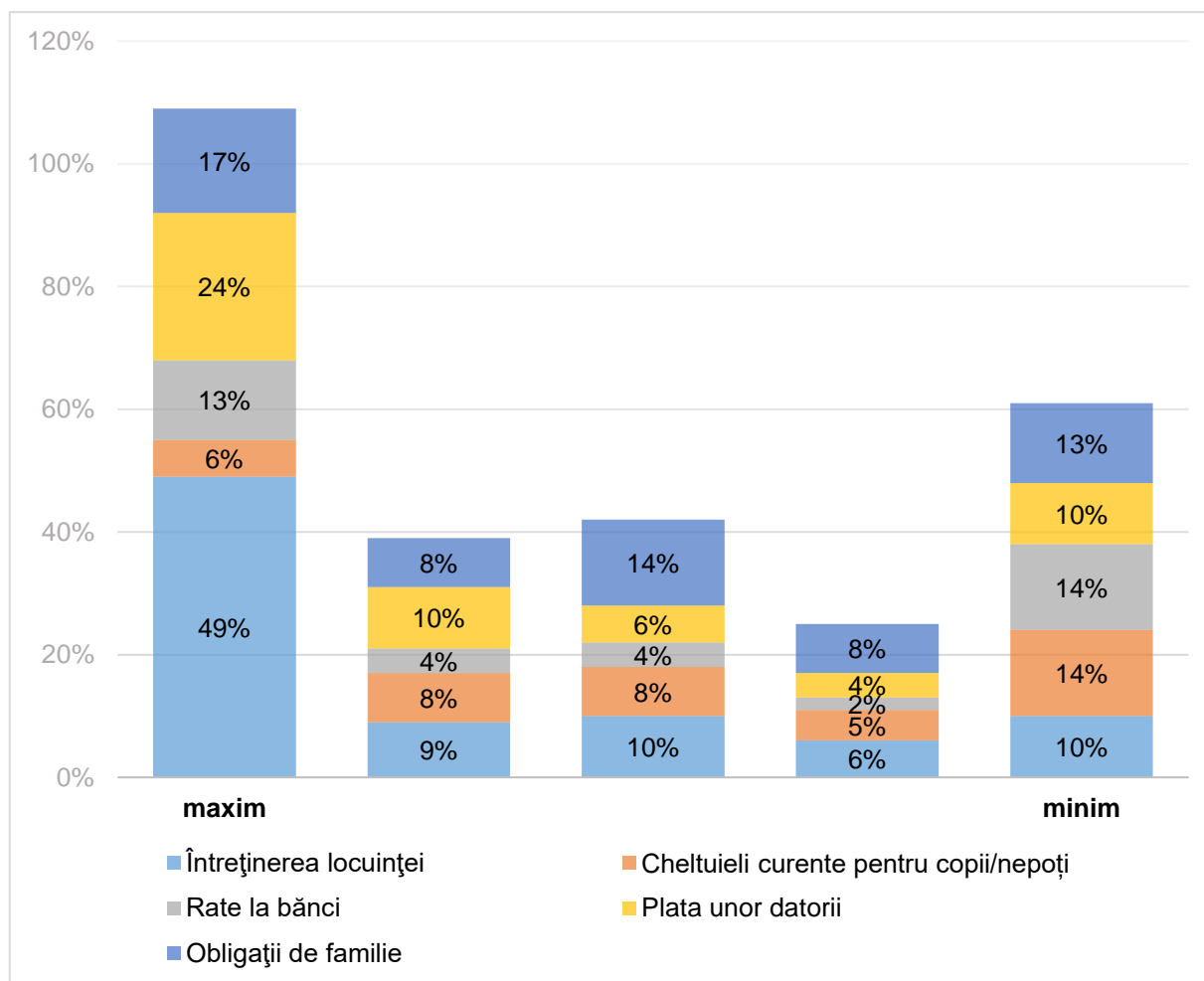
Fig. nr. 14. Aprecierea consumului nealimentar de către respondenți

Pensionarii reprezintă una dintre cele mai vulnerabile categorii sociale atunci când vine vorba despre cheltuieli, gestionarea bugetului restrâns și costul vieții. Dificultățile de natură financiară sunt la tot pasul și de ce le mai multe ori, le este extrem de dificil să facă față constrângerilor traiului zilnic cu pensia pe care o primesc.

Conform Fig. nr. 15, 49% dintre familiile de pensionari chestionate consideră cheltuielile pentru întreținerea locuinței prioritare, cheltuielile pentru plata unor datorii (24%), cheltuieli ce privesc obligațiile de familie (17%), precum și cheltuielile privind ratele la bănci (13%). Pentru alte familii de pensionari, nu sunt considerate prioritare cheltuielile privind ratele la bănci și cele curente pentru copii și nepoți (14%), cheltuielile privind obligațiile de familie (13%), precum și cheltuielile pentru întreținerea locuinței și plata unor datorii (10%).

Fig. nr. 15. Tipuri de cheltuieli prioritare pentru familiile de pensionari respondente

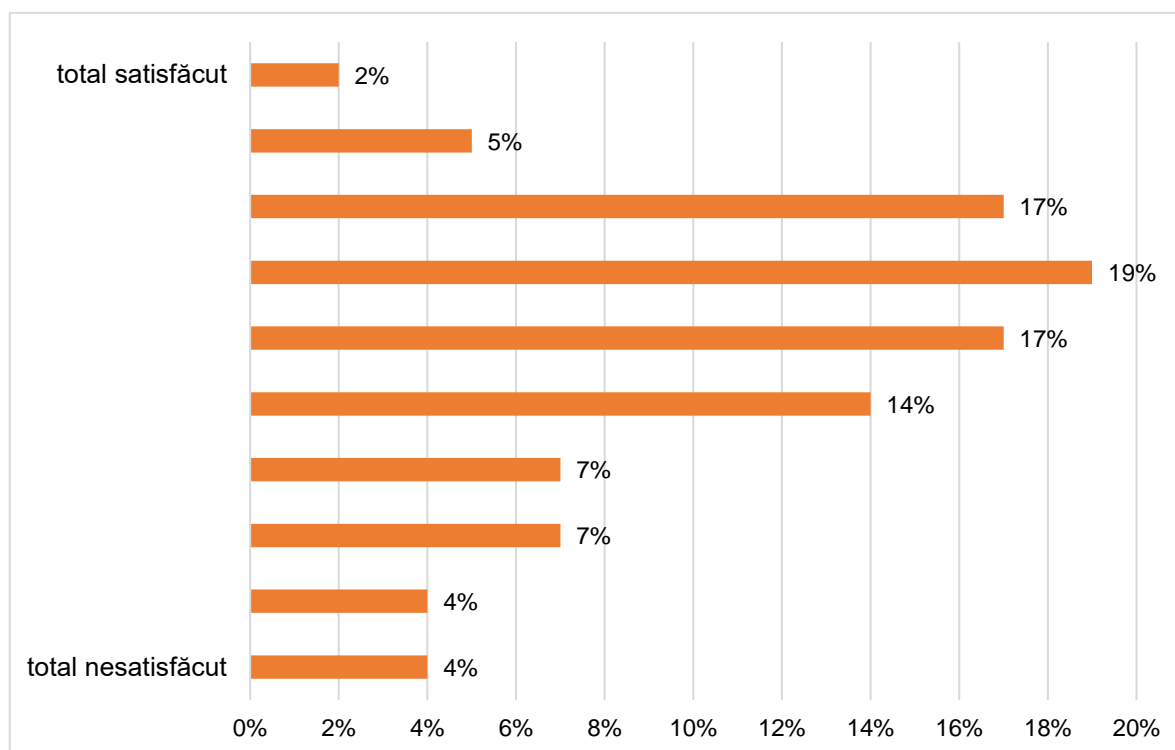

La această întrebare s-au înregistrat 63% non-răspunsuri pentru cheltuielile privind ratele la bănci, 59% non-răspunsuri pentru cheltuielile curente pentru copii/nepoți, 46% non-răspunsuri pentru plata unor datorii, 40% non-răspunsuri pentru obligații de familie și 16% non-răspunsuri pentru cheltuielile privind întreținerea locuinței. Această pondere mare de non-răspunsuri poate fi explicată prin simplul fapt că, deși au venituri mici, persoanele vârstnice nu au, în general, cheltuieli, deoarece ele au grijă să achite, mai întâi, datoriile și apoi din ce le mai rămâne încearcă să se susțină în raport cu costul vieții. Pentru că, de cele

mai multe ori, banii nu le sunt suficienți, majoritatea dintre ei cumpără mărfuri mai ieftine, de regulă, în ofertă specială din pliante promoționale. De asemenea, își reduc cheltuielile cu hainele, cumpărând de la magazinele second-hand.

Gradul de satisfacție și nesatisfacție al familiilor de pensionari este în strânsă legătură cu problemele fiecărei persoane în parte, în funcție de propriul parcurs profesional și de propriile realități. De asemenea, mediul de rezidență influențează diferențele existente între categoriile de venituri și implicit între cuantumurile încasate. Astfel, pe o scală de la 1 la 10, 4% din familiile de pensionari respondente se declară *total nesatisfăcute* de situația financiară a gospodăriei, 7% se declară *nesatisfăcute*, între 14-17% se declară nici *satisfăcute/nici nesatisfăcute*, 17-19% sunt *satisfăcute*, și doar 2-5% dintre familii se declară *total satisfăcute* de situația financiară a gospodăriei. Această întrebare a înregistrat 4% non-răspunsuri (a se vedea Fig. nr. 16).

Fig. nr. 16. Gradul de satisfacție al familiilor de pensionari respondente în raport cu situația financiară a gospodăriei

Avalanșa de creștere a prețurilor la alimentele de bază, energie electrică și gaze îi îngrijorează cel mai mult pe pensionari. Pentru plata facturilor la energie în timpul iernii, pensionarii vulnerabili, cu venituri lunare mai mici de 2.000 de lei au primit un ajutor sub formă de card. Ajutorul se acordă din fonduri europene, de către Ministerul Investițiilor și

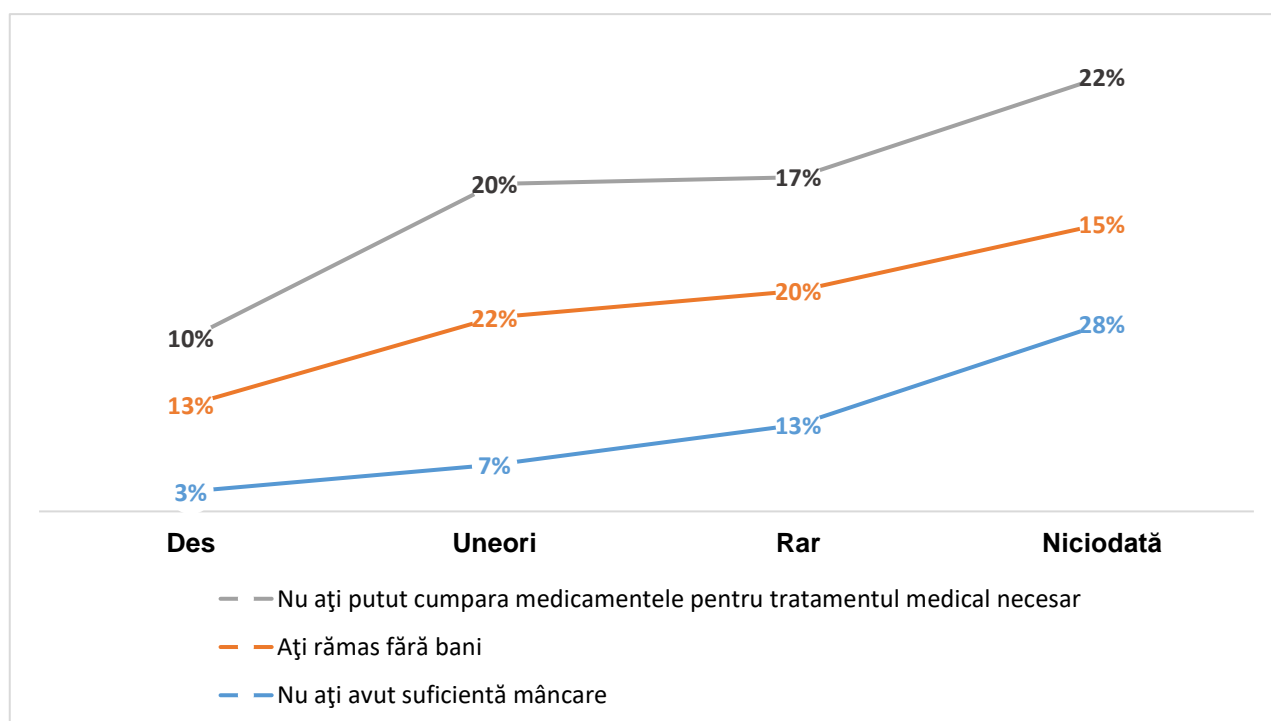
Proiectelor Europene, în două tranșe, a câte 700 de lei fiecare, și poate fi utilizat pentru a plăti facturile (parțial sau total) la electricitate, gaz, energie termică în sistem centralizat de termoficare, butelie, lemn de foc, păcură, peleți și alte materiale de încălzire.

Cardurile pentru încasarea ajutoarelor sunt emise și distribuite de Compania Națională Poșta Română, iar listele cu beneficiari sunt întocmite printr-un parteneriat între Ministerul Muncii și Solidarității Sociale, Ministerul de Finanțe, Ministerul Afacerilor Interne și Serviciul Român de Telecomunicații.

În Fig. nr. 17 sunt redată sub formă grafică principalele probleme cu care s-au confruntat în ultimele 12 luni familiile de pensionari participante la acest studiu.

Pentru exprimarea cât mai clară a opiniei persoanelor vârstnice asupra principalelor probleme menționate la întrebarea respectivă din chestionar a fost utilizată scala cu 4 opțiuni de răspuns în loc de cea cu 5, eliminându-se încă de la început punctele intermediare sau neutre și respondenții au fost, astfel, forțați să facă o alegere precisă în privința răspunsului.

Fig. nr. 17. Probleme cu care s-au confruntat familiile de pensionari respondente în ultimele 12 luni

Privind afirmația „Nu ați putut cumpăra medicamente pentru tratamentul medical necesar”, 10%, respectiv 20% din respondenți au declarat că s-au situat des, respectiv uneori în această ipostază, în timp ce 17% din aceștia s-au confruntat rar cu această problemă, iar 22% - niciodată. Astfel, se poate constata costul ridicat privind accesul la

domeniul medical, perceput în cadrul unora din familiile de pensionari interogate în această anchetă.

În ceea ce privește următoarea afirmație „Ați rămas fără bani”, 13% dintre cei chestionați au răspuns că li s-a întâmplat des acest lucru, 22% - uneori, iar restul de pensionari au afirmat că s-au aflat rar în această situație (20%) sau niciodată (15%). Potrivit acestor date, unele persoane vârstnice consideră că veniturile bănești sunt insuficiente pentru îndeplinirea nevoilor, în timp ce alte persoane cu vârste înaintate se încadrează în bugetul familial.

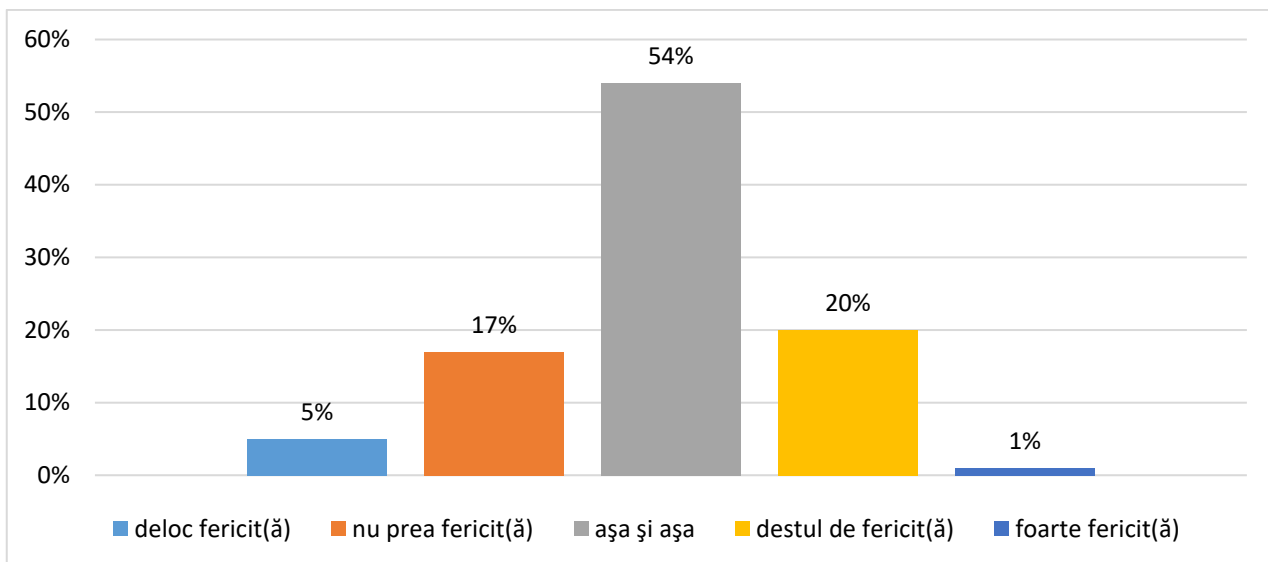
Atunci când vine vorba de procurarea mâncării, majoritatea respondenților nu s-au aflat în imposibilitatea de a-și achiziționa alimentele necesare traiului zilnic: 13%, respectiv 28% din familiile de pensionari au răspuns că s-au aflat rar sau niciodată în acest caz și doar 3% din cei chestionați au răspuns că lipsa hranei reprezintă un impediment frecvent pentru aceștia. Acest lucru poate fi explicat prin faptul că, în gospodăriile din România, în special în cele situate în mediul rural, resursele personale sunt importante în satisfacerea nevoilor alimentare, practicându-se o agricultură de subzistență. Conform Institutului Național de Statistică, consumul alimentar din gospodăriile de pensionari este preponderat vegetal, unde 70% din aportul caloric provine din produse de origine vegetală și 29,2% din produse de origine animală.¹¹

Rezultatele privind poziționarea familiilor de pensionari în raport cu aspectele prin care au trecut în ultimul an (Fig. nr. 18) arată că majoritatea (54%) au o stare neutră, 20% sunt destul de fericiți, în timp ce doar 1% au exprimat faptul că sunt foarte fericiți. În sensul opus, rezultatele arată că 17% fac parte din categoria celor nu prea fericiți, iar 5% sunt deloc fericiți. Starea emoțională pe care o au pensionarii în raport cu aspectele resimțite de familiile lor poate fi determinată de o serie de factori, unii ce țin de circumstanțele particulare a vieții lor, însă cei macro-sociali sunt determinanți în trasarea unei tendințe. Valoarea pensiei, veniturile posibile, prețurile bunurilor la momentul respectiv, calitatea sistemului de sănătate, toate acestea pot influența viața familiilor de pensionari.

Fig. nr. 18. Poziționarea familiilor de pensionari în funcție de aspectele prin care au trecut în ultimul an

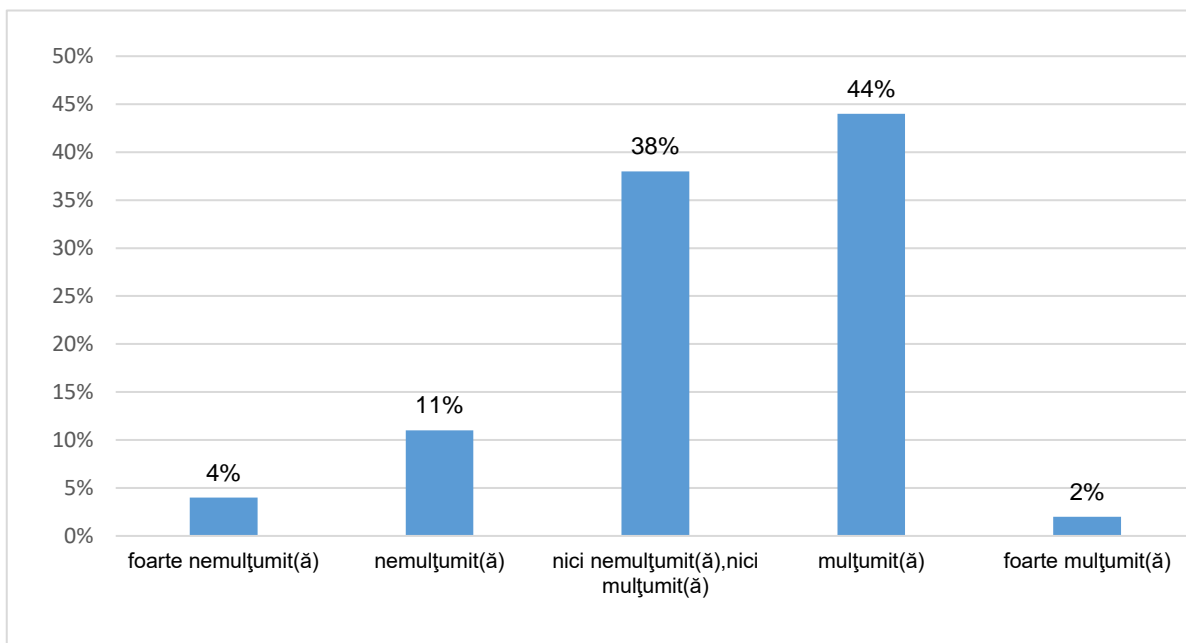
---

¹¹ Institutul Național de Statistică (2022). *Coordonate ale nivelului de trai în România. Veniturile și consumul populației în anul 2021*, p. 81. Disponibil la: https://insse.ro/cms/sites/default/files/field/publicatii/coordonate_ale_nivelului_de_trai_in_romania_2021.pdf. Accesat la 07.06.2023

Potrivit rezultatelor din Fig. nr. 19, majoritatea pensionarilor chestionați (44%) s-au arătat mulțumiți cu evenimentele prin care au trecut în ultima vreme, 38% dintre aceștia au exprimat o atitudine de indiferență, în timp ce, la poli opuși 4% s-au arătat foarte nemulțumiți, iar 2% foarte mulțumiți. Relevante din punct de vedere statistic sunt rezultatele ce exprimă mulțumirea, respectiv indiferența, cu procentajele cele mai mari.

Fig. nr. 19. Caracterizarea stării generale a familiilor de pensionari din ultimul timp

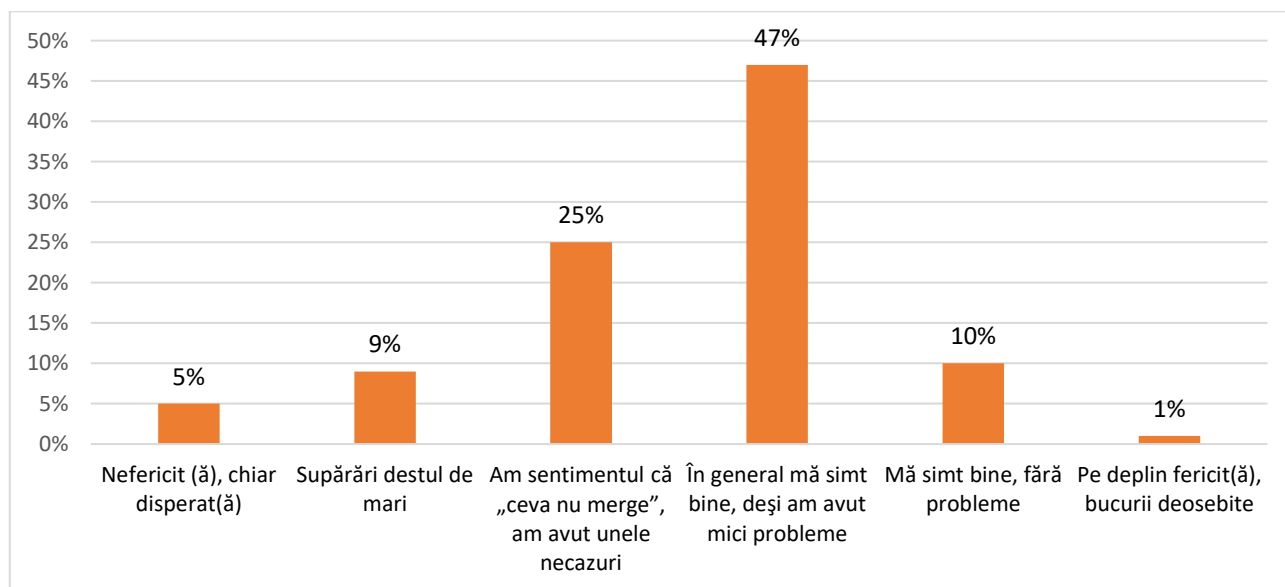
Calitatea vieții este un concept complex, care presupune evaluarea multipleror domenii sociale pe baza unui set variat de indicatori. Bunăstarea subiectivă reprezintă o

dimensiune critică în estimarea standardelor de viață. Conform datelor unui studiu¹², 17% dintre persoanele cu vârste de 65 de ani și peste din România declară că se simt dezamăgite sau deprimare (tot timpul sau aproape tot timpul), această pondere fiind aproape de două ori mai mare față de valoarea înregistrată la nivelul Uniunii Europene. Mai mult, „procentul vârstnicilor care se simt singuri întotdeauna sau aproape întotdeauna este 18%, cu mult peste media UE (10%) sau peste valorile raportate pentru celelalte categorii de populație (7% - 18-34 de ani, 9% - 35-49 de ani, 10% - 50-64 de ani)”.

Fig. nr. 20 descrie starea din ultimul timp a participanților în anchetă în urma evaluării unei serii de afirmații. Conform graficului, 5% din chestionați declară că se simt „nefericiți, chiar disperați”, în timp ce doar 1% din aceștia afirmă o stare de împlinire totală, unde predomină bucuriile deosebite. În ceea ce privește afirmația „Am supărări destul de mari”, 9% dintre respondenți optează pentru această variantă, în timp ce 10% declară că au o stare de bine generală, lipsită de probleme. Conform acestor date, starea familiilor de pensionari este, pe de-o parte, dominate de emoții negative, și pe de altă parte, dominate de emoții pozitive.

Fig. nr. 20. Descrierea stării emoționale a respondenților

Ponderea cea mai mare în cadrul acestei întrebări din chestionar este înregistrată de pensionarii care declară o stare neutră (47%- „în general mă simt bine, deși am avut câteva

¹² ICCV (2021). Calitatea vieții vârstnicilor. *Tendențe și riscuri în contextul pandemiei: raport de cercetare*. pp, 34-35. Disponibil la adresa: <http://www.iccv.ro/wp-content/uploads/2021/04/Raport-CV-varstnici-.pdf>. Accesat la data de 12.06.2023.

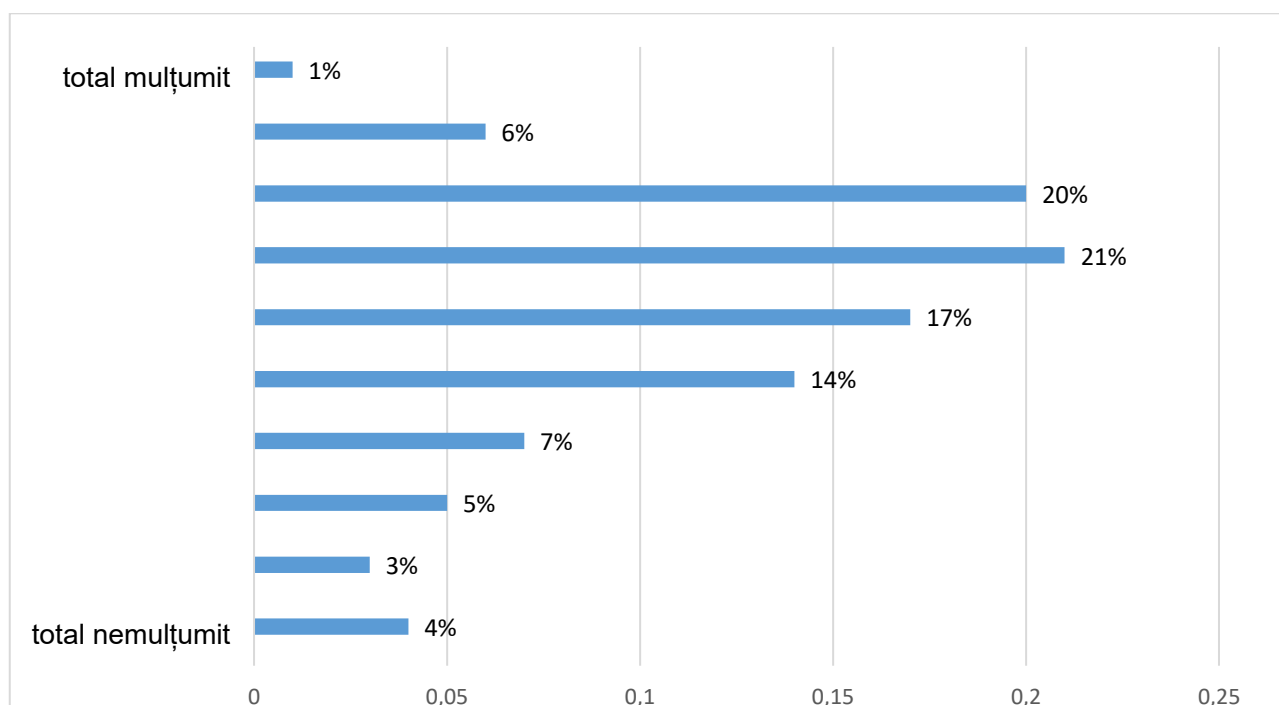
probleme”), urmată de ponderea celor care sunt dominați de impresia că ceva nu merge bine în viața lor, ca urmare a experimentării unor neazuri (25%).

La această întrebare, a fost înregistrat un număr mic de non-răspunsuri în valoare de 3%.

Așadar, starea de spirit generală a respondenților este caracterizată de neutralitate, aceștia fiind încercați și de stări negative rezultate în urma unor evenimente neplăcute apărute în viața cotidiană.

În Fig. nr. 21, sunt reprezentate aprecierile familiilor de pensionari pe o scală de la 1 la 10 în ceea ce privește o serie de aspecte ale vieții din ultimul timp. După cum se poate observa și din grafic, cea mai ridicată pondere a respondenților declară o stare de mulțumire relativă, care însumează punerea în balanță a diverselor domenii cotidiene: aspecte materiale privind gospodăria, venituri și cheltuieli, evenimente psihologice trăite și starea emoțională generală. Astfel, această întrebare din chestionar corelează puternic pozitiv cu alte întrebări din cadrul anchetei (Q13-Q16).

Fig. nr. 21. Gradul de mulțumire exprimat de către familiile de pensionari în raport cu toate aspectele vieții lor

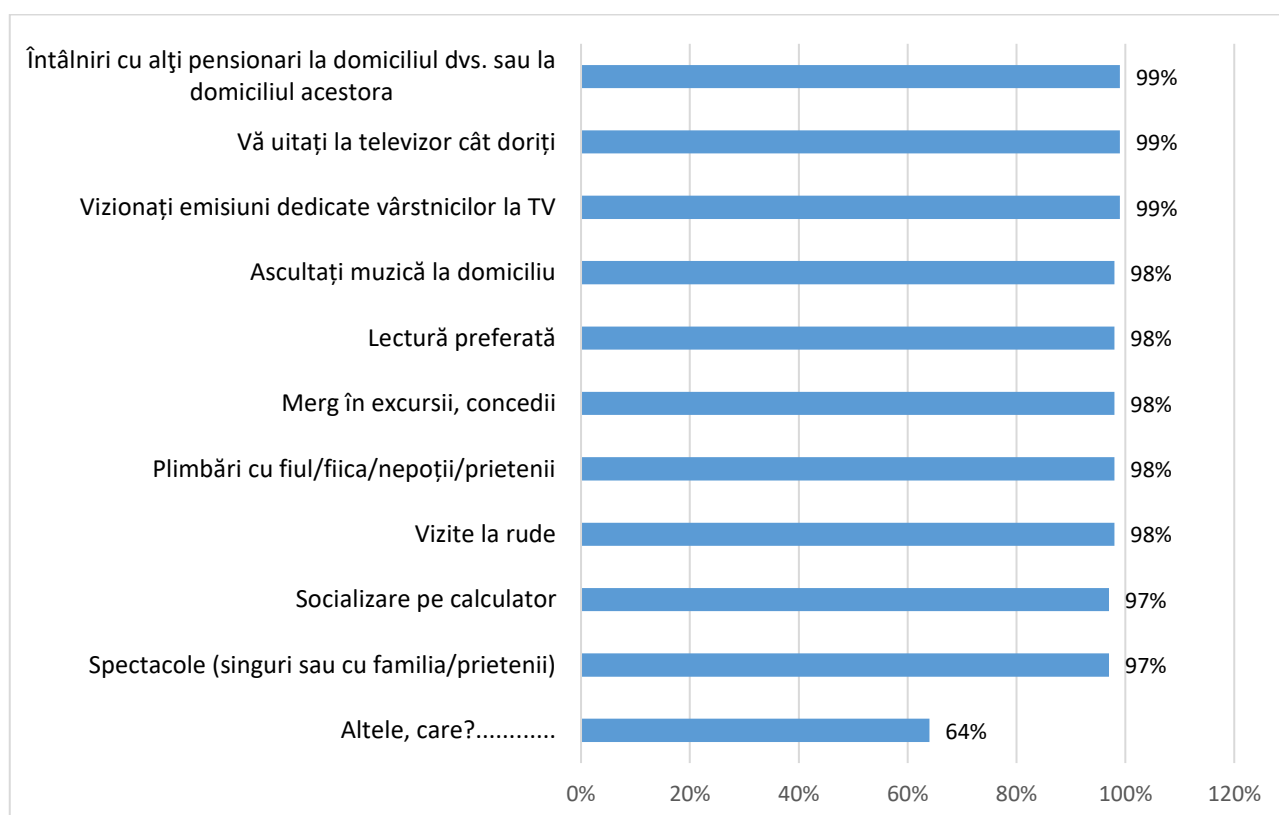
O tendință înregistrată în rândul persoanelor vârstnice participante în acest studiu este aceea de gestionare atentă a bugetului familial în funcție de priorități, veniturile fiind

distribuite, în primul rând, către plata datoriilor. Astfel, pensionarii se încadrează în strictul necesar, îndeplinindu-și nevoile de subzistență. O pondere de 4% declară că sunt total nemulțumiți de aspectele vieții lor cotidiene, în timp ce doar 1% din persoanele chestionate declară că sunt foarte mulțumite de traiul pe care îl duc. În cadrul acestei întrebări a fost înregistrat un număr scăzut de non-răspunsuri (2%).

Participarea persoanelor vârstnice la viața socială și culturală a comunității le influențează pozitiv calitatea vieții, bunăstarea emoțională și starea de sănătate.

După pensionare, persoanele vârstnice se pot simți singure, de aceea este foarte important ca ei să mențină legătura cu alți oameni. Pentru 99% dintre pensionarii respondenți, activitățile de socializare, cum ar fi întâlnirile cu alți pensionari la domiciliul lor, dar și vizionarea emisiunilor TV dedicate vârstnicilor, reprezintă principalele lor preocupări în timpul liber (Fig. nr. 22).

Fig. nr. 22. Preocupările pensionarilor respondenți în timpul liber

Pe locul doi în topul preocupărilor, cu o pondere de 98% se află muzica, lectura, excursiile, plimbările cu copiii/nepoții/prietenii și vizitele la rude. Muzica sau meloterapia are rolul de a îmbunătăți starea fizică și mentală a persoanei vârstnice. Totodată, ea este o

formă de stimulare senzorială, care are efecte asupra psihicului (relaxare, dezvoltarea și îmbunătățirea unor abilități, exprimarea emoțiilor și sentimentelor) și stării fizice (recuperare fizică și îmbunătățirea mișcării). Cititul cărților stimulează creierul și încetinește declinul cognitiv la bătrânețe, oferind protecție împotriva bolilor neurologice ale vârstei. Prin citit, persoanele vârstnice își mențin mintea activă și totodată învață lucruri noi. Plimbările în compania familiei, excursiile și concediile le oferă vârstnicilor ocazia să viziteze locuri noi, îi țin departe de monotonie și îi ajută să-și retrăiască anii tinereții.

Digitalizarea reprezintă un fenomen aproape indispensabil în activitatea cotidiană a tuturor persoanelor. Pentru 97% dintre pensionari, socializarea pe calculator reprezintă o activitate de interes. Rețelele de socializare îi ajută să fie mereu în contact cu familia, prietenii sau cunoștințele. Utilizarea Internetului îi ajută, de asemenea, să afle noutăți și informații utile despre subiecte legate de sănătate, pensii sau alte subiecte de interes public. Vizionarea de spectacole (singuri ori împreună cu familia) reprezintă o altă preocupare a pensionarilor în timpul liber pentru 97% dintre aceștia.

64% dintre pensionarii chestionați consideră alte activități prioritare: activități de recreere (plimbările în aer liber, apicultura, grădinăritul, sportul, antrenarea și sănătatea minții prin rezolvări de rebus/integrame, vizita la nepoți în străinătate), activitățile educaționale (întâlniri la clubul pensionarilor, învățarea limbii engleze, activități de voluntariat) și cele spirituale (frecventarea bisericii).

În urma chestionarului aplicat persoanelor vârstnice cu privire la domeniile de intervenție a statului român pentru îmbunătățirea calității vieții pensionarilor, creșterea pensiilor deține cel mai mare procentaj (48% - Fig. nr. 23), aproape jumătate dintre respondenți dorind schimbarea pe planul financiar. Acest lucru relevă deficitul economic resimțit de majoritatea pensionarilor într-o perioadă în care întreaga societate se confruntă cu schimbări economice majore precum inflația. Factorul economic influențează puternic multe dintre sferile sociale ale individului, de la relația cu cei apropiați, la modul de gestionare a propriei sănătăți. În cazul persoanelor vârstnice, care nu mai au aceleași surse de venit care să le satisfacă nevoile și nici sănătatea necesară pentru a munci la capacitate maximă, apare inevitabil o dependență financiară. Aceasta ar trebui asigurată printr-un venit adecvat care să asigure un trai decent raportat la standardele socio-economice actuale.

A doua mențiune în ordinea procentelor o deține îmbunătățirea sistemului de sănătate (19%). Din cauza faptului că această categorie de vârstă se confruntă adesea cu

probleme medicale, un sistem public și privat de sănătate bun, care să asigure o asistență pe măsura veniturilor, este vital unei vieți calitative a vârstnicilor.

Un procent semnificativ îl are și respectarea legilor țării și a drepturilor pensionarilor (13%). Acest aspect menționat de respondenți implică o atenție acordată acelor sectoare publice sau private cu o influență majoră asupra vârstnicilor (legile privind sistemul de pensii, spre exemplu).

Construirea unor cămine de bătrâni și organizarea unor întâlniri la cluburi reprezintă alte mențiuni ale pensionarilor, dar cu un procentaj redus (1%). Acest fapt indică nevoia persoanelor vârstnice de a avea siguranța și securitatea asigurate în condițiile unei potențiale pierderi a autonomiei fizice, respectiv nevoia lor de a socializa și a forma legături cu alte persoane din aceeași categorie de vârstă.

La această întrebare cu răspunsuri deschise, s-a înregistrat un număr mic de non-răspunsuri (8%) pe întreg eșantionul.

Fig. nr. 23. Principalele domenii de intervenție a statului român pentru creșterea calității vieții în anul 2023 (în opinia familiilor de pensionari)

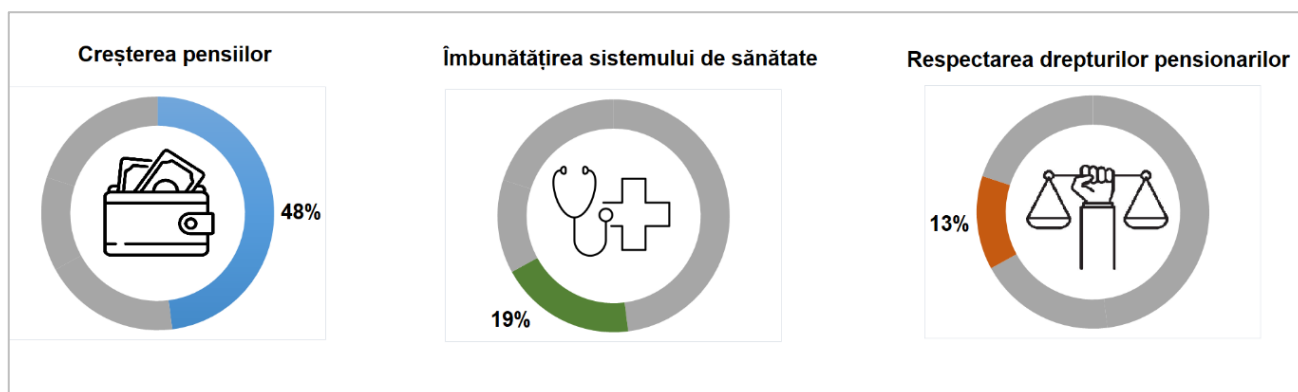
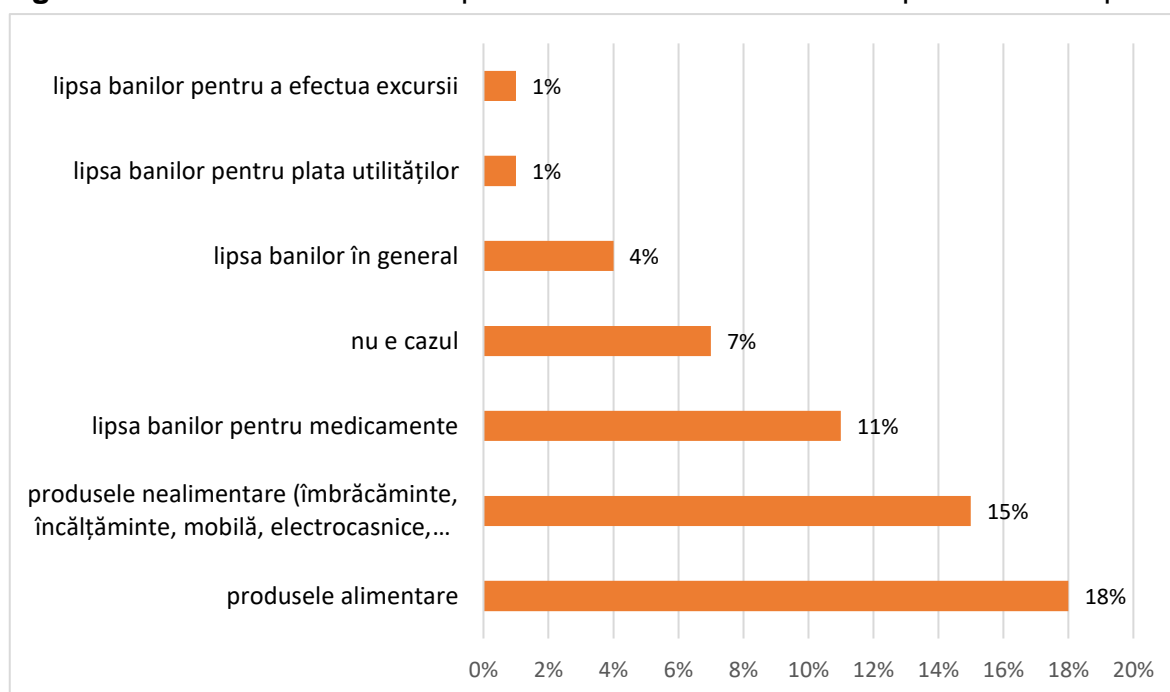

Fig. nr. 24. redă cele mai frecvente lipsuri înregistrate în rândul familiilor respondente în cadrul chestionarului. Potrivit datelor, produsele alimentare reprezintă categoria cu ponderea cea mai ridicată (18%) în ceea ce privește lipsurile declarate de persoanele vârstnice. Aceste rezultate pot fi explicate în contextul inflației, unde prețurile la produsele de bază din alimentație s-au accentuat simțitor. Următoarea valoare înregistrată în această anchetă a fost cea de 15%, care reprezintă ponderea produselor nealimentare, unde au fost enumerate următoarele: îmbrăcăminte, încălțăminte, mobilă, electrocasnice, electronice, calculator, telefon, autoturisme. Astfel, se pot observa diverse lipsuri resimțite într-o serie diversă de categorii.

Lipsa banilor pentru medicamente (11%) reprezintă o altă lipsă invocată de familiile de pensionari respondente. Bătrânețea reprezintă o perioadă de deteriorare a capacităților fizice și psihice, persoanele vârstnice reprezentând o categorie semnificativă de consumatori de medicamente. De aceea, este important ca persoanele vârstnice să aibă acces la medicamente compensate sau gratuite, în cadrul sistemului de sănătate publică din România, pentru a îmbunătăți calitatea vieții acestora. Totodată, au fost declarate: lipsa banilor în general (4%), lipsa banilor pentru plata utilităților (1%), lipsa banilor pentru a efectua excursii în străinătate (1%).

O pondere relativ scăzută (7%) declară că nu se confruntă cu lipsurile materiale, persoanele cu vârste de peste 65 de ani și peste reușind să-și acopere nevoile pe care le au în funcție de bugetul de care dispun. În cadrul acestei întrebări deschise, a fost înregistrat un număr ridicat de non-răspunsuri (43%).

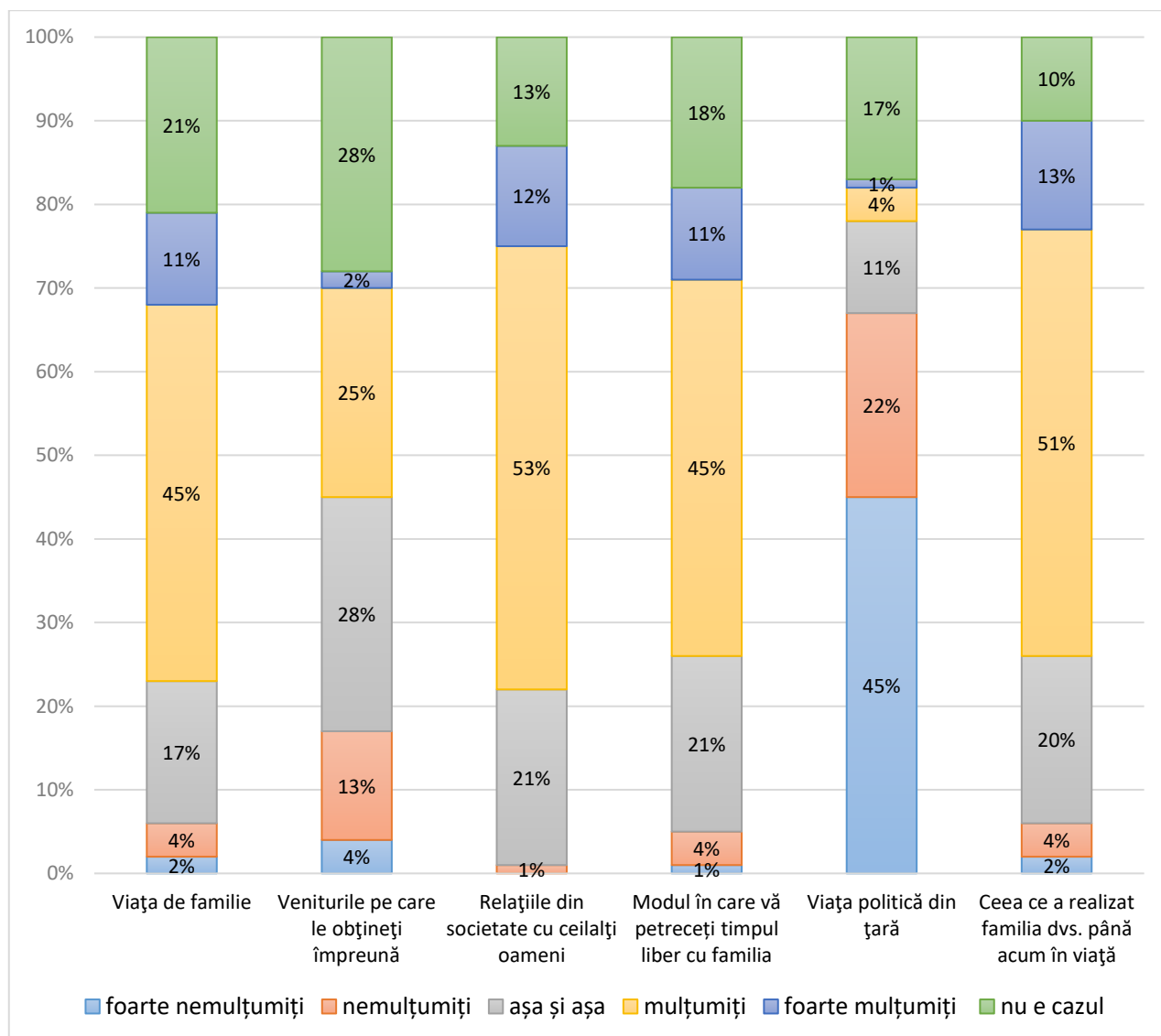
Fig. nr. 24. Cele mai frecvente lipsuri materiale ale familiilor de pensionari respondente

Potrivit datelor rezultate în urma aplicării chestionarului, în ceea ce privește gradul de mulțumire față de anumite aspecte ale vieții, familiile de pensionari și pensionarii fără partener conjugal se arată preponderant mulțumiți față de viața de familie (45%). Acest lucru se poate datora unei solidarități mecanice suficient de puternice încât să asigure o coeziune la nivelul grupului, în contextul unei nuclearizări a instituției familiei. Respondenții s-au dovedit, de asemenea, preponderant mulțumiți și cu relațiile din societate cu ceilalți oameni

(53%) și modul de petrecere al timpului liber cu familia (45%). Prin urmare, se poate afirma faptul că la nivelul interacțiunii cotidiene nu există un „ageism” suficient de puternic (discriminarea pe criterii de vârstă) încât să creeze lezări asupra demnității și integrității persoanelor vârstnice. Aceștia, de asemenea, își găsesc confortul în interiorul grupului de suport (familia), cu care preferă să petreacă timpul liber.

Fig. nr. 25. Măsurarea gradului de mulțumire al respondenților (familii de pensionari și pensionarii fără partener/ă) din eșantion în raport anumite aspecte ale vieții

În ceea ce privește viața politică din țară, cel mai mare procentaj arată un nivel al nemulțumirii foarte mare (cei mai mulți dintre pensionarii chestionați sunt foarte nemulțumiți de politica din România (45%). Numai 4% dintre aceștia și-au arătat mulțumirea. Această

nemuțumire își poate găsi justificarea în modul în care statul gestionează problemele vârstnicilor, ignorând vulnerabilitatea de care este caracterizată această grupă a populației și neluând măsuri politice prin care să se respecte drepturile de care aceștia ar trebui să beneficieze.

Numărul mare de non-răspunsuri (43%) arată faptul că respondenții nu au dorit să răspundă la această întrebare și au preferat să se sustrage de la implicațiile acesteia.

3.3. Limitele și direcțiile viitoare ale cercetării

Rezultatele acestui studiu trebuie luate în considerare în contextul existenței unor limitări ale cercetării. O primă limită a studiului este strâns legată de criteriul vârstei, deoarece nu s-a avut în vedere o analiză de comparabilitate asupra calității vieții cu un alt grup de persoane (cum ar fi adulți tineri), eșantionul fiind alcătuit exclusiv din persoane vârstnice.

O altă limită o constituie utilizarea chestionarului autoadministrat, care a înregistrat o dezirabilitate socială crescută a răspunsurilor, deoarece o parte dintre respondenții au completat chestionarul fără a avea, în permanență, o asistență oferită de intervievator și, ca urmare, răspunsurile acestora au fost inexacte la anumite întrebări din chestionar (de exemplu, la întrebările de tip deschis). De asemenea, o altă consecință a aplicării unui chestionar autoadministrat a fost obținerea unei rate mari de non-răspunsuri la anumite întrebări; acest lucru datorându-se fie eșecului de a găsi răspunsul adecvat la o întrebare, fie lipsei de motivație în a oferi răspunsul adecvat. O a treia limită o reprezintă folosirea scalelor cu 5 categorii de răspuns, oferindu-le respondenților ocazia de a evita formularea unui răspuns clar și alegerea unei căi de mijloc pentru răspunsurile la întrebările considerate a fi incomode.

În consecință, acest studiu deschide căi interesante pentru cercetările ulterioare în ceea ce privește testarea unor noi variabile care să evalueze impactul potențialelor răspunsuri ale persoanele vârstnice. De asemenea, pentru a avea rezultate cât mai diverse și a înțelege mai bine dimensiunile calității vieții din perspectiva persoanelor vârstnice, se recomandă a se utiliza, în viitor, metoda de triangulare (combinarea de tehnici sociologice).

IV. Concluzii și propuneri

Traiu familiilor de pensionari din România suferă din pricina discrepantei dintre nevoile înrădăcinate de obișnuință și mijloacele prin care acestea se pot satisface, puternic influențate de schimbările demografice și socio-economice din ultima perioadă.

Inflația reprezintă unul dintre impedimentele majore în cadrul societății și cu atât mai mult în rândul persoanelor vârstnice, care, din pricina imposibilității de a-și mări substanțial veniturile în raport cu noile schimbări economice, se află într-o categorie de dependență, și, prin urmare, devine marginalizată social și deprivată financiar. Problemele majore cu care familiile de vârstnici și pensionari se confruntă se regăsesc în rezultatele chestionarului aplicat, acestea fiind preponderent de natură financiară. Respondenții identificând drept principale probleme lipsa banilor, problemele din sistemul public și privat de sănătate, precum și calitatea asistenței medicale primite.

Pentru asigurarea unei vieți echitabile și demne pentru acestea, se impune implicarea tuturor actorilor sociali în sprijinirea persoanelor vârstnice, în special, în ceea ce privește stabilirea unui cadru general de intervenție al Guvernului prin elaborarea unor strategii naționale destinate creșterii calității vieții persoanelor vârstnice. Însă cel mai semnificativ și rapid ajutor ar trebui să fie sub forma măririi pensiilor, principala lor sursă de venit. În condițiile actuale, nivelul pensiilor reușesc cu greu să satisfacă nevoile minime și de subzistență.

O altă propunere este îmbunătățirea sistemului medical în acord cu resursele financiare de care dispun pensionarii. În lipsa unui venit corespunzător satisfacerii nevoilor medicale, aceștia ar trebui să poată dispune de o gamă de beneficii medicale (gratuități la medicamentele necesare pentru diverse afecțiuni specifice acestei categorii demografice). În acest sens, politicile publice ar trebui să țină cont, în principal, de faptul că această categorie a populației este vulnerabilă din pricina degradării sănătății datorată înaintării în vârstă și de faptul că sistemul de sănătate ar trebui modificat astfel încât să nu discrimineze și să faciliteze accesul populației vârstnice la serviciile de sănătate. Considerăm că sistemul medical ar trebui să fie în conformitate cu un set de valori ce ocrotesc integritatea fizică a persoanelor vârstnice și cu normele juridice în vigoare.

Înființarea unor centre de zi sau cluburi destinate pensionarilor și a unor programe prin care să se promoveze acest stil de viață, în care persoanele vârstnice să desfășoare activități și să socializeze pe parcursul câtorva ore, ar putea reprezenta acțiuni (de voluntariat, de exemplu) care să crească gradul de satisfacție cu propria viață, reducând riscul depresiei. Ca orice alt individ funcțional, persoana vârstnică necesită un stil de viață activ, iar acest tip de inițiative ar înlătura singurătatea și ar integra pensionarii pe plan social.

De asemenea, colaborarea sectorului public-privat și parteneriatele între diverse instituții ale statului ar putea contribui la reducerea marginalizării sociale a persoanelor vârstnice.

O altă propunere constă în măsurarea statistică periodică a indicatorilor privind creșterea calității vieții persoanelor vârstnice. Rezultatele cercetărilor sociologice efectuate vor putea prezenta și, de asemenea, evidenția impactul tuturor tipurilor de nevoi, înregistrate în rândul persoanelor vârstnice.

Dacă ar fi să realizăm un profil general al familiei de pensionari sau de persoane vârstnice din România anulului 2023, așa cum reiese din răspunsurile primite la cele 621 de chestionare aplicate, acesta ar arăta astfel:

Familia vârstnică locuiește într-o casă proprietate personală (74%) din mediul urban (85%)¹³, față de a cărei stare generală se simt relativ mulțumiți (23%). Majoritatea consideră că au o stare de sănătate satisfăcătoare (61%) și că trăiesc într-o țară ale cărei instituții îi fac să se simtă relativ în siguranță (39%), unde drepturile lor sunt aproape respectate (49%) și au parte de o asistență medicală mediocră (42%).

Principalele probleme cu care se confruntă sunt lipsa banilor (19%), problemele lor de sănătate sau ale celor cunoscuți (16%) și calitatea asistenței medicale primare (14%), însă aceștia sunt deranjați și de poluarea mediului în care trăiesc (12%).

Având în vedere faptul că majoritatea consideră că veniturile lor nu sunt suficiente pentru un trai decent (53%), că reușesc să cumpere bunuri alimentare (58%) sau nealimentare (56%) numai absolut necesare și că 73% din veniturile acestora se duc pe cheltuieli privind întreținerea locuinței și plata datoriilor; nu este deloc surprinzător faptul că principala problemă unde aceștia solicită intervenția statului român se referă la creșterea pensiilor (48%), urmată de îmbunătățirea sistemului de sănătate (19%) și de respectarea drepturilor (13%).

---

¹³ La 1 ianuarie 2023, conform statisticilor din baza de date tempo a INSE, 58% dintre persoanele vârstnice din România locuiau în mediul urban, față de 42% în rural.

În ciuda tuturor lipsurilor materiale, dar și a problemelor de natură socială sau medicală cu care se confruntă, putem spune că vârstnicul român rămâne un optimist care declară că, în general, se simte bine, deși a avut mici probleme (47%), iar familia sa este una în mare parte mulțumită de situația sa (44%).

Având în vedere datele de mai sus, putem afirma că rezultatele obținute de studiul nostru reprezintă o noutate pentru noi toți și confirmă ceea ce știam deja, și anume că persoanele vârstnice din România au o calitate scăzută a vieții, caracterizată de multe lipsuri. Cu toate că veniturile de care dispun abia reușesc să acopere cheltuielile zilnice, aceștia reușesc să se încadreze în bugetul pe care îl au, renunțând la cumpărarea anumitor alimente, haine, produse electrocasnice sau chiar la îmbunătățirea condițiilor de locuit.

Când analizăm modul în care își petrec timpul liber majoritatea dintre aceștia îl folosesc pentru a socializa cu alți pensionari, a urmări emisiuni la tv sau radio și a asculta muzică; veniturile reduse pe care le au nu le permit să călătorească precum o fac concetățenii lor din Uniunea Europeană. Și cu toate acestea, vârstnicul român rămâne un optimist care continuă să spera la o zi de mâine mai bună, în care societatea și autoritățile publice vor conlucra să-i crească calitatea vieții.

V. Bibliografie

A. PUBLICAȚII ȘTIINȚIFICE ELECTRONICE:

- Institutul Național de Statistică (2022). *Coordonate ale nivelului de trai în România. Veniturile și consumul populației în anul 2021*, p. 81. Disponibil la: https://insse.ro/cms/sites/default/files/field/publicatii/coordonate_ale_nivelului_de_trai_in_romania_2021.pdf. Accesat la 07.06.2023
- Institutul Național de statistică. *Fondul de locuințe: anul 2022*, p.13. Bucuresti, 2023. Disponibil la adresa: https://insse.ro/cms/sites/default/files/field/publicatii/fondul_de_locuinte_2022.pdf. Accesat la data 30.05.2023.
- Juanita, Juanita et all. Health related quality of life of Indonesian older adults living in community. *Enfermería Clínica*, vol. 32, Supliment 2, 2022, pp. S71-S75. Disponibil la adresa: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1130862122000845>. Accesat: 29.06.2023

B. RESURSE ELECTRONICE:

- <https://dictionary.cambridge.org>
- <https://insse.ro>
- <https://www.investopedia.com>
- <https://sciencedirect.com>

VI. Anexe

Anexa nr. 1

CHESTIONAR

Standardul de viață al familiilor de pensionari și persoane vârstnice din România

Consiliul Național al Organizațiilor de Pensionari și al Persoanelor Vârstnice împreună cu Institutul de Cercetare a Calității Vieții din cadrul Academiei Române realizează un studiu privind familiile de pensionari. Părerile dvs. ne sunt de un real folos pentru a identifica problemele familiilor în contextul actual și totodată pentru a propune unele măsuri de îmbunătățire a vieții acestor familii. Dacă sunteți de acord să ne răspundeți la întrebări, interviul nu va dura mai mult de 20 de minute. Răspunsurile pe care le vom obține de la dvs. NU VOR PERMITE IDENTIFICAREA RESPONDENTULUI. Urmărim doar a aprecia din punct de vedere statistic mărimea grupurilor de familii ce se confruntă cu o anumită situație sau probleme.

Vă rugăm să răspundeți la mai multe întrebări. Urmărim să identificăm problemele pe care le au familiile de pensionari și persoane vârstnice.

1. Caracterizați următoarele aspecte (pentru fiecare dintre aspectele enumerate încercuiți cifra ce semnifică nivelul pe care îl percepeți pentru problema respectivă; NC = "nu este cazul"):

Diverse aspecte	Foarte scăzută	Scăzută	Așa și așa	Ridicată	Foarte ridicată	NC
a. Măsura în care drepturile dvs. sunt respectate	1	2	3	4	5	9
b. Securitatea dvs. de acasă, de pe stradă etc	1	2	3	4	5	9
c. Cum caracterizați asistența medicală pe care o primiți de la stat sau din mediul privat	1	2	3	4	5	9

2. Care ar fi principalele probleme ale familiilor de pensionari și vârstnici, în România actuală? (mai multe variante de răspuns)

Probleme ale familiilor de pensionari și vârstnici	
1. Sărăcia	1
2. Lipsa banilor	2

3. Lipsa de educație școlară	3
4. Mizeria și bolile infecțioase	4
5. Calitatea asistenței medicale primite	5
6. Probleme de sănătate ale vârstnicilor/alte rude/prieteni	6
7. Probleme de sănătate ale copiilor	7
8. Lipsa unei locuințe adecvate	8
9. Tensiuni în familie	9
10. Poluarea mediului	10
11. Discriminarea oamenilor în funcție de etnie	11
12. Altele (care?.....)	12

3. Care ar fi principalele probleme ale familiei dvs., în România actuală?
(alegeți trei variante de răspuns)

Probleme ale familiei dvs.	
1. Sărăcia	1
2. Lipsa banilor	2
3. Lipsa de educație școlară	3
4. Mizeria și bolile infecțioase	4
5. Calitatea asistenței medicale primite	5
6. Probleme de sănătate ale vârstnicilor/alte rude/prieteni	6
7. Probleme de sănătate ale copiilor	7
8. Lipsa unei locuințe adecvate	8
9. Tensiuni în familie	9
10. Poluarea mediului	10
11. Discriminarea oamenilor în funcție de etnie	11
12. Altele (care?.....)	12

4. Care este situația dvs. în privința locuinței?
1. Aveți casa proprietate personală
  2. Locuiți cu chirie

3. Locuiți cu copiii/ alte rude
4. Locuiți la prieteni
5. Alte situații (care?) .....

5. Cât de mulțumit sunteți de locuința dvs.? Dacă ar fi să alegeți pe o scală de la 1 la 10, dvs. unde considerați că v-ați situa?

Nemulțumit					Foarte mulțumit				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

6. Considerați că veniturile pe care le aveți vă sunt suficiente pentru un trai decent?
1. Da
  2. Nu

7. În ansamblul cheltuielilor periodice din familia dvs. cum apreciați următoarele cheltuieli:

Capitolul	Foarte mici	Mici	Așa și așa	Mari	Foarte mari	NC
1. Alimente	1	2	3	4	5	9
2. Băuturi alcoolice, țigări	1	2	3	4	5	9
3. Îmbrăcăminte, încălțăminte	1	2	3	4	5	9
4. Cheltuieli numai pentru copii	1	2	3	4	5	9
4. Locuință: întreținere, rate, chirie, reparații	1	2	3	4	5	9
5. Transport, abonamente	1	2	3	4	5	9
6. Îngrijirea sănătății	1	2	3	4	5	9
7. Cultură, cărți, spectacole	1	2	3	4	5	9
8. Alte cheltuieli	1	2	3	4	5	9

8. Cum estimați veniturile totale ale familiei dvs. în raport cu necesitățile? (încercuiți numai o singură variantă)
1. Nu ne ajung nici pentru strictul necesar
  2. Ne ajung numai pentru strictul necesar
  3. Ne ajung pentru un trai decent, dar nu ne putem permite cumpărarea unor obiecte mai scumpe
  4. Reușim să cumpărăm și unele obiecte mai scumpe, dar cu eforturi
  5. Reușim să avem tot ce ne trebuie, fără mari eforturi
9. Privind aspectul alimentar, ce puteți să cumpărați (încercuiți numai o singură opțiune):
1. Sunt situații în care nu putem cumpăra strictul necesar
  2. Reușim să cumpărăm numai ce este absolut necesar
  3. De cele mai multe ori cumpărăm numai pentru copil/copii/nepoți neglijând întreaga familie
  4. Uneori nu putem cumpăra tot ceea ce este necesar întregii familii

6. Mai rar cumpărăm pentru întreaga familie și unele produse peste ceea ce ne este absolut necesar
7. Cumpărăm pentru întreaga familie tot ce ne dorim.

10. La capitolul îmbrăcăminte-încălțăminte, în ce condiții puteți să cumpărați:

1. Sunt situații în care nu putem cumpăra strictul necesar
2. Reușim să cumpărăm numai ce este absolut necesar
3. Uneori nu putem cumpăra tot ceea ce este necesar întregii familii
4. Mai rar cumpărăm pentru întreaga familie și unele produse peste ceea ce ne este absolut necesar
5. Cumpărăm pentru întreaga familie tot ce ne dorim.

11. Dvs. când luați pensia/pensiile, ce prioritate acordați următoarelor cheltuieli?

Tip de cheltuieli	Nivel de prioritate (1 = maxim)				
Întreținerea locuinței	1	2	3	4	5
Cheltuieli curente pentru copii/nepoți	1	2	3	4	5
Rate la bănci	1	2	3	4	5
Plata unor datorii	1	2	3	4	5
Obligații de familie	1	2	3	4	5

12. Așadar, în general, cât de satisfăcut sunteți de situația financiară a gospodăriei dvs.? (acordați o notă de la 1 la 10)

Total nesatisfăcut					Total satisfăcut				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

13. În ultimele 12 luni dvs. sau familia dvs. ați avut următoarele probleme? (NR = non-răspuns)

Probleme în familie	Des	Uneori	Rar	Niciodată	NR
a. Nu ați avut suficientă mâncare	1	2	3	4	9
b. Ați rămas fără bani	1	2	3	4	9
c. Nu ați putut cumpara medicamentele pentru tratamentul medical necesar	1	2	3	4	9

14. Luând în considerare toate aspectele legate în ultimul an de familia dvs. ați spune că sunteți (bifați o singură variantă de răspuns):

1. Deloc fericit(ă)
2. Nu prea fericit(ă)
3. Așa și așa
4. Destul de fericit(ă)
5. Foarte fericit(ă)

15. Luând în considerare întreaga situație, cât de mulțumit(ă) sunteți de viața dvs. de zi cu zi?

Foarte nemulțumit(ă)	Nemulțumit(ă)	Nici nemulțumit(ă), nici mulțumit(ă)	Mulțumit(ă)	Foarte mulțumit(ă)
1	2	3	4	5

16. Caracterizați starea dvs. din ultimul timp (alegeți o singură variantă de răspuns):

1. Nefericit (ă), chiar disperat(ă)
2. Supărări destul de mari
3. Am sentimentul că "ceva nu merge", am avut unele neazuri
4. În general mă simt bine, deși am avut mici probleme
5. Mă simt bine, fără probleme
6. Pe deplin fericit(ă), bucurii deosebite

17. Dacă luați în considerare toate aspectele vieții dvs. din ultimul timp, în ce măsură sunteți mulțumit de acestea? (pe o scală de la 1 la 10 alegeți un singur răspuns):

Total nemulțumit					Total mulțumit				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

18. Ce preocupări de timp liber aveți?

1. Întâlniri cu alți pensionari la domiciliul dvs. sau la domiciliul acestora
2. Plimbări cu fiul/fiica/nepoții/prietenii
3. Vizite la rude
4. Vă uitați la televizor cât doriți
5. Vizionați emisiuni dedicate vârstnicilor la TV
6. Ascultați muzică la domiciliu
7. Lectură preferată
8. Socializare pe calculator
9. Spectacole (singuri sau cu familia/prietenii)
10. Merg în excursii, concedii
11. Altele, care?.....

19. În opinia dvs., pentru creșterea calității vieții familiilor de pensionari ce ar trebui să facă statul?

.....

.....

.....

.....

20. Care sunt cele mai frecvente lipsuri ale familiei dvs. (alimente, îmbrăcăminte, încălțăminte, calculator, telefon etc.

.....

.....

.....

În încheiere avem câteva întrebări despre dvs. și partenerul(a) dvs.

21. Locuiți în mediul:

1. Urban
2. Rural

22. Ce vârstă aveți (în ani împliniți): .....

23. Care este starea civilă a dvs. în prezent, în cadrul familiei?

1. Căsătorit(ă)
2. Trăiesc împreună cu cineva, dar nu suntem căsătoriți
3. Divorțat(ă)
4. Separat (despărțit nelegal)
5. Văduv(ă)
6. Necăsătorit(ă) și fără a locui cu un partner(ă)
9. Non răspuns.

24. Cum ați caracteriza starea dvs. de sănătate?

1. Foarte proastă
2. Proastă
3. Satisfăcătoare
4. Bună
5. Foarte bună

25. Care este cel mai înalt nivel de educație atins de dvs. și de partenerul(a) dvs. (încercuiți cifra corespunzătoare pentru dvs. și partener - dacă este cazul).

Nivel de educație	Nivelul dvs.	Nivel partener(ă)
1. Fără școală	1	1
2. Școală primară neterminată	2	2
3. Școală primară terminată	3	3
4. Gimnaziu incomplet	4	4
5. Gimnaziu complet	5	5
6. Școală de ucenici (complementară)	6	6
7. Școală profesională	7	7
8. Liceu neterminat	8	8
9. Liceu terminat	9	9
10. Școală de maiștri	10	10
11. Școală postliceală	11	11
12. Facultate neterminată	12	12
13. Facultate - subingineri sau colegiu	13	13

14. Facultate completă	14	14
15. Masterat	15	15
16. Doctorat	16	16
99. Non-răspuns	99	99

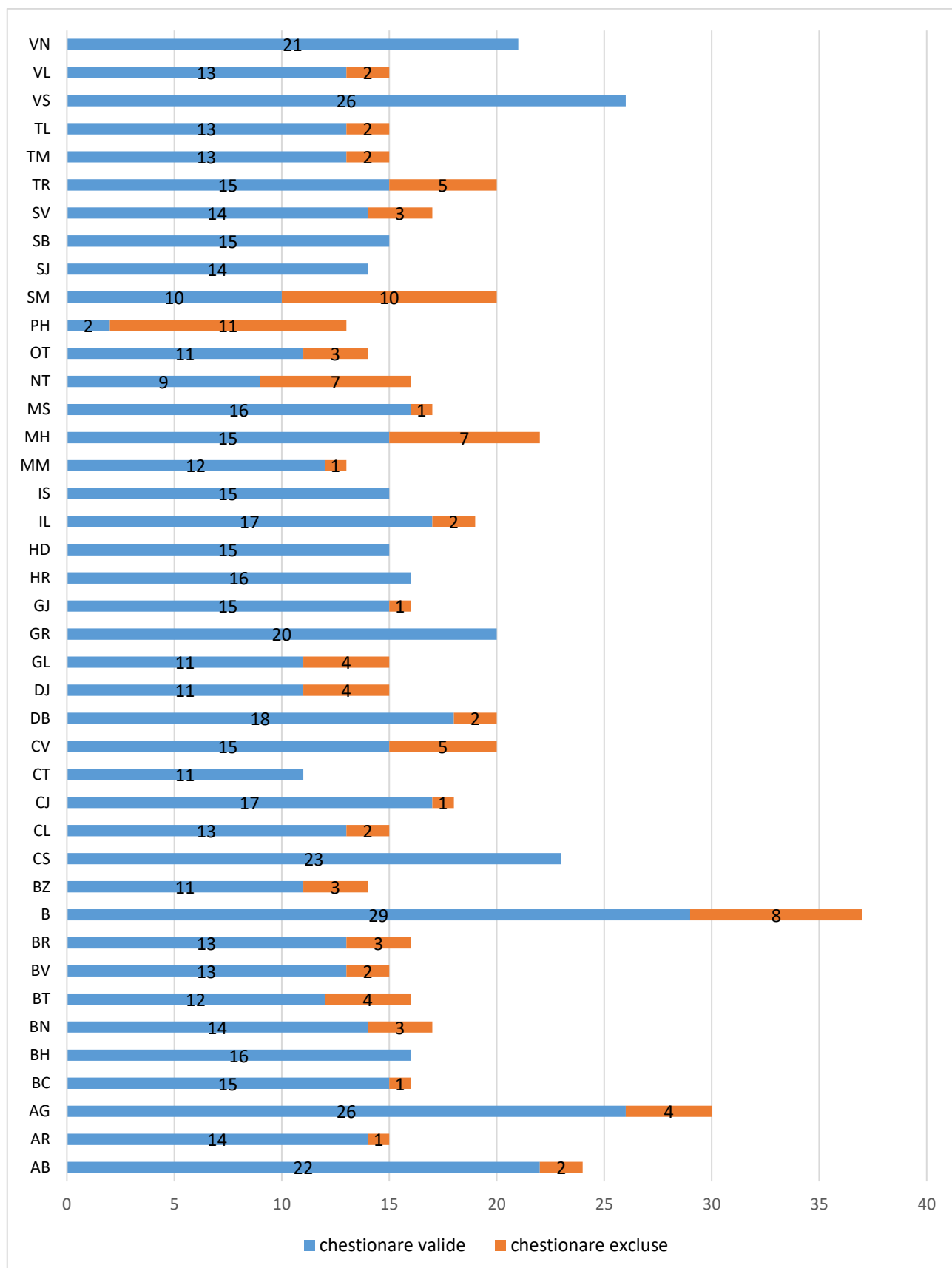
26. În final, din partea dvs. și a partenerului(ei) dvs., precizați-ne cât de mulțumiți sunteți de următoarele aspecte? (vorbiți numai din partea dvs. în cazul în care nu aveți partener(ă); NC = nu este cazul).

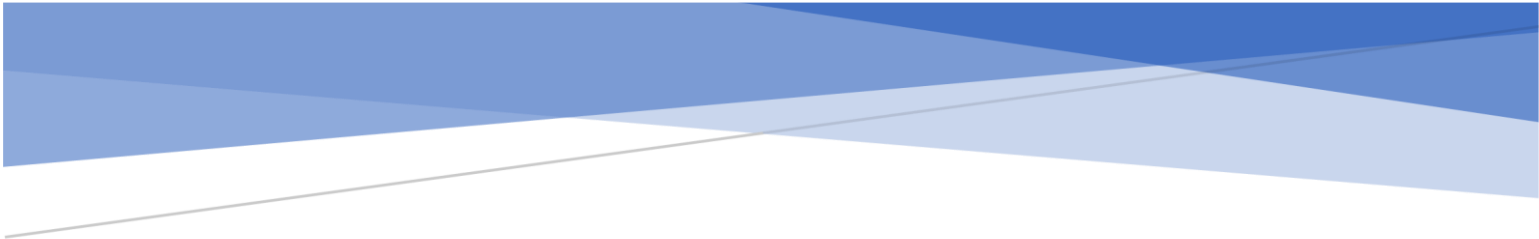
Diverse aspecte	Foarte nemulțumiți	Nemulțumiți	Așa și așa	Mulțumiți	Foarte mulțumiți	NC
a. Viața de familie	1	2	3	4	5	9
b. Veniturile pe care le obțineți împreună	1	2	3	4	5	9
c. Relațiile din societate cu ceilalți oameni	1	2	3	4	5	9
d. Modul în care vă petreceți timpul liber cu familia	1	2	3	4	5	9
e. Viața politică din țară	1	2	3	4	5	9
f. Ceea ce a realizat familia dvs. până acum în viață	1	2	3	4	5	9

Vă mulțumim pentru cooperare !

Anexa. nr. 2.

Fig. nr. 1: Distribuția numărului de chestionare colectate din județele cercetate

Studiul *Standardul de viață al familiilor de pensionari și persoane vârstnice din România* a fost elaborat de către personalul de specialitate din cadrul Secretariatului tehnic al Consiliului Național al Organizațiilor de Pensionari și al Persoanelor Vârstnice.

Studiul a fost realizat și coordonat de Alina-Simona NEGOESCU – director Secretariat tehnic CNOPPV și dr. Elena-Lidia DINU – șef birou *Analize și studii* din cadrul Secretariatului tehnic CNOPPV.

La elaborarea studiului au mai contribuit: Cristina Ioana RADU, Șerban Mihai MITREA și Irina-Elena ENACHE.

Introducerea chestionarelor în baza de date a studiului a fost realizată de către: Oreste CALIPOLITIS, Doina BREZOIANU și Sorina NEAGU.

Mulțumiri

Suntem recunoscători tuturor celor care și-au adus contribuția la elaborarea prezentului studiu.

În mod special, menționăm colaborarea cu doamna dr. Adina MIHĂILESCU, cercetător științific II, în cadrul Institutului de Cercetare a Calității Vieții, precum și sprijinul domnului academician dr. Cătălin ZAMFIR, cercetător științific principal I și director al Institutului de Cercetare a Calității Vieții al Academiei Române.

Apreciem suportul și contribuția consiliilor județene ale pensionarilor și persoanelor vârstnice, respectiv al municipiului București, în aplicarea chestionarelor și culegerea datelor și, nu în ultimul rând, le mulțumim tuturor celor care au răspuns la chestionarul autoadministrat care a făcut posibilă realizarea acestui studiu.

